

2019. GADA KORPORATĪVĀS SOCIĀLĀS ATBILDĪBAS ZIŅOJUMS

Apvienoto Nāciju programmas
Global Compact progresa ziņojums

Rīga, 2020

ANO *Global Compact* 10 vērtības

CILVĒKTIESĪBAS

- Princips 1 Uzņēmumam ir jāatbalsta un jārespektē starptautiski pasludinātās cilvēktiesības; un
- Princips 2 ir jābūt drošam, ka tas nav iesaistījies cilvēktiesību ļaunprātīgā izmantošanā.

DARBASPĒKS

- Princips 3 Uzņēmumam ir jāgarantē biedrošanās brīvība un jāatzīst efektīvā kolektīvā pārrunu procedūra;
- Princips 4 jāgarantē visu formu piespiedu un obligātā darba izslēgšana;
- Princips 5 jāgarantē bērnu piespiedu darba likvidēšana; un
- Princips 6 jāizslēdz nodarbinātības un profesijas diskriminācija.

VIDE

- Princips 7 Uzņēmumam ir jāatbalsta piesardzības pasākumi attiecībā uz izaicinājumiem, kas skar vidi;
- Princips 8 jāuzņemas iniciatīvas veicināt lielāku atbildību pret vidi; un
- Princips 9 jāveicina videi draudzīgu tehnoloģiju attīstība un izplatība.

PRETKORUPCIJA

- Princips 10 Uzņēmumam ir jāveic pasākumi pret visām korupcijas formām, tai skaitā pret izspiešanu un kukuļdošanu.

Akciju sabiedrība "Gaso"

Reģistrācijas vieta	Rīga, Latvija
Reģistrēts	2017. gada 1. decembrī Komercreģistrā
Reģistrācijas numurs	40203108921
Adrese	Vagonu iela 20, Rīga, Latvija, LV-1009
Interneta mājaslapa	www.gaso.lv

Saīsinājumi

Akciju sabiedrība "GASO"	GASO
Akciju sabiedrība "Latvijas Gāze"	Latvijas Gāze
Apvienoto Nāciju Organizācija	ANO
Korporatīvā sociālā atbildība	KSA
Pārvades sistēmas operators	PSO
Sadales sistēmas operators	SSO

Ziņojums

Ziņojums sagatavots par dabasgāzes sadales sistēmas operatora GASO darbību 2019. gadā. Veicot vēsturisko datu salīdzināšanu, tiek ņemts vērā, ka GASO ir Latvijas Gāzes sadales sistēmas pārņēmējs.

Ziņojums par 2019. gadu ir GASO trešais ziņojums.

Ziņojums sagatavots atbilstoši ANO programmas *Global Compact* vadlīnijām (www.unglobalcompact.org). Ziņojuma sagatavošanā tai skaitā izmantots *Global Compact* pašnovērtējuma rīks (www.globalcompactselfassessment.org).

Ziņojums sagatavots elektroniski un tas ir pieejams ANO *Global Compact* interneta mājaslapā ziņojumu datubāzē un GASO interneta mājaslapā sadaļā "Par uzņēmumu".

Ziņojums izskatīts un apstiprināts GASO Valdē 2020. gada 11. februārī, Valdes sēdes protokols Nr.6 (2020). Ziņojuma reģistrācijas Nr.2/4-2 (11.02.2020.).

SATURS

GASO atbalsts ANO <i>Global Compact</i> deklarētajām vērtībām.....	5
Support by GASO for the values declared by the UN Global Compact.....	6
IEVADS	7
CILVĒKTIESĪBAS.....	12
DARBINIEKU VESELĪBA UN DROŠĪBA	12
DARBA LAIKS, ATALGOJUMS UN PROMBŪTNES.....	15
TAISNĪGA ATTIEKSME	18
PRIVĀTUMS UN DATU AIZSARDZĪBA	19
TĪKLU ATTĪSTĪBAS IETEKME UZ APKĀRTĒJIEM IEDZĪVOTĀJIEM	21
DABASGĀZES BĪSTAMĪBA.....	23
VALSTU SPECIFISKIE RISKI.....	25
DARBINIEKI	27
ARODBIEDRĪBAS	27
PIESPIEDU UN BĒRNU DARBASPĒKS	28
DISKRIMINĀCIJAS NOVĒRŠANA	29
VIDE	31
AVĀRIJU NOVĒRŠANA UN TĪKLU DROŠĪBA.....	31
IETEKME UZ VIDĪ	34
TEHNOLOĢIJAS	44
PRETKORUPCIJA.....	47
UZŅĒMUMA KULTŪRA, PROCEDŪRAS UN PASĀKUMI.....	47

GASO atbalsts ANO *Global Compact* deklarētajām vērtībām

Cienījamie darbinieki, klienti, sadarbības partneri un citas puses, ar kurām mēs ikdienā saskaramies savā darbā!

GASO ir sagatavojis savu trešo *Korporatīvās sociālās atbildības ziņojumu*, kas vienlaikus ir integrēts ar ANO programmas *Global Compact* progresa ziņojumu.

GASO vārdā apliecinu, ka uzņēmums pilnībā atbalsta ANO *Global Compact* ietvertās vērtības cilvēktiesību, darba tiesību, vides un pretkorupcijas jautājumos. GASO apņemas publicēt integrēto ziņojumu katru gadu vienlaikus ar GASO gada pārskatu. Ņemot vērā to, ka GASO darbības tirgus ir Latvija, ziņojums tiek gatavots latviešu valodā.

GASO kā organizācija atbalsta ANO *Vispārējā cilvēktiesību konvencijā*, *Eiropas Cilvēktiesību konvencijā*, Starptautiskās darbaspēka organizācijas *Deklarācijā par fundamentālajiem darba principiem un tiesībām* un Eiropas Savienības vides politikās ietvertos principus. GASO iestājas pret korupciju visās tās izpausmes formās.

GASO savā ziņojumā skaidro galvenos riskus, veiktos pasākumus un veic pasākumu ietekmes novērtējumu. Salīdzinājumā ar iepriekšējo ziņojumu, GASO ir ieviesis vairākus jaunus mērījumus vides jomā. Ziņojuma sagatavošanā tiek iesaistīti dažādi uzņēmuma speciālisti. Publicējot ziņojumu, GASO apliecina saviem darbiniekiem, īpašniekiem, klientiem, sadarbības partneriem, regulējošām iestādēm un sabiedrībai kopumā, ka tas ievēro pats un veicina saistīto pušu izpratni par ziņojumā ietvertajiem jautājumiem.

Ziņojums ir cieši saistīts ar citiem GASO dokumentiem, kuros ir integrētas ANO *Global Compact* ietvertās vērtības, piemēram, *Darbinieku ētikas kodeksu* un *Uzņēmējdarbības ētikas kodeksu*. Tādējādi GASO iedzīvina vērtības ikdienas darbā.

GASO publisko ziņojumu uzņēmuma mājaslapā www.gaso.lv un ANO *Global Compact* datubāzē, nodrošinot informācijas nokļūšanu pie saistītājām pusēm.

Mēs apņemamies arī turpmāk uzlabot GASO darbību ziņojumā apskatīto jautājumu ietvarā, kā arī turpināt integrēt ANO *Global Compact* vērtības uzņēmuma lēmumos un rīcībā.

AS "Gaso"

Valdes priekšsēdētāja

Ilze Pētersone-Godmane

Support by GASO for the values declared by the UN Global Compact

Dear employees, customers, partners and other parties who we interact with in daily work!

GASO has prepared its third *Corporate social responsibility report*, integrated with the UN Global Compact progress report.

On behalf of the GASO I hereby confirm that the company is fully supportive of the values encompassed by the UN Global Compact in respect of human rights, labour, environment, and anti-corruption. GASO commits to publish the integrated report every year together with the annual report of GASO. As the market of GASO is Latvia, the report is drawn up in Latvian.

GASO as organisation supports the principles contained by the UN *Universal Declaration of Human Rights*, the *European Convention on Human Rights*, the International Labour Organisation's *Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work*, and the environmental policies of the European Union. GASO stands against corruption in all its forms.

In its report GASO explains the main risks and the measures taken and makes an assessment of the impact of the measures. Compared to the previous report, GASO has introduced several new environmental measurements. Various specialists of the company are involved in drafting the report. By publishing the report GASO confirms to its employees, owners, regulatory authorities, and society as a whole that it complies itself and promotes the awareness of related parties on the matters discussed in the report.

The report is closely linked to other documents of GASO where the values of the UN Global Compact are integrated, such as the *Employees' Code of Conduct* and the *Business Code of Conduct*. Thus, GASO puts the values in daily practice.

GASO publishes the report on the company's website www.gaso.lv and the UN Global Compact database to make the information available to the related parties.

We commit to continue improving the operation of GASO within the framework of the issues covered by the report and further integrate the values of the UN Global Compact in the company's decisions and action.

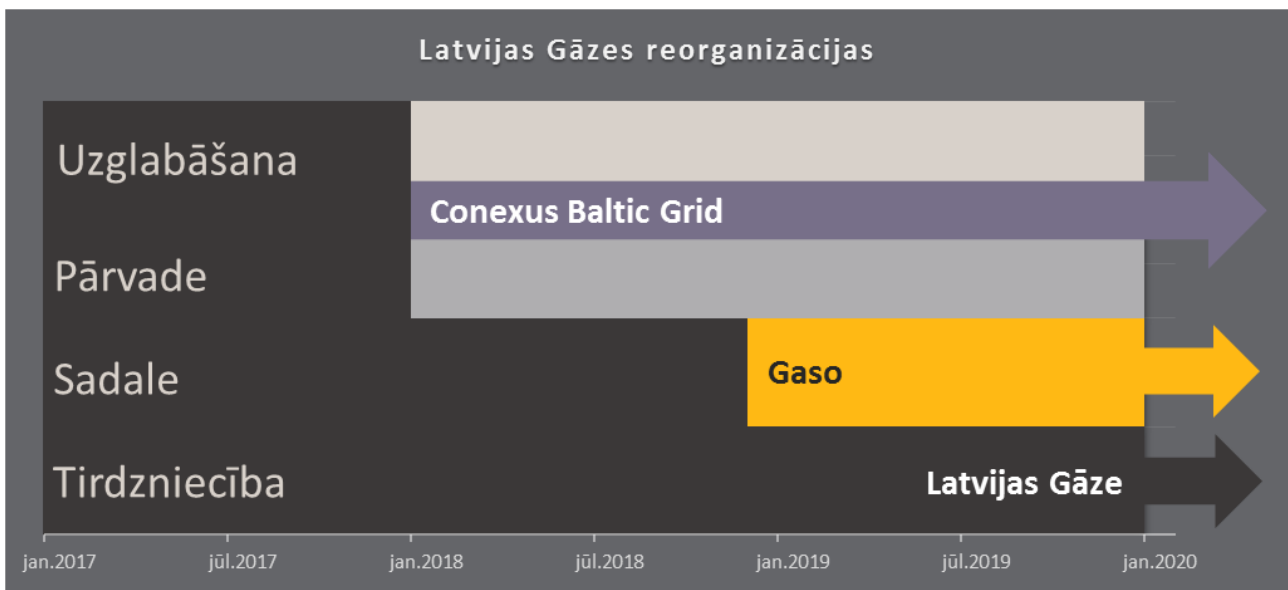
JSC Gaso
Chairwoman of the Board

Ilze Pētersone-Godmane

IEVADS

GASO izveide

GASO savu faktisko darbību uzsāka 2017. gada 1. decembrī, reorganizācijas ceļā no Latvijas Gāzes pārņemot visu sadales sistēmas infrastruktūru, dokumentāciju, saistības un personālu. Tādēļ šajā Korporatīvās sociālās atbildības ziņojumā (turpmāk – KSA ziņojums), veicot vēsturisko datu salīdzinājumu, GASO apskata ne vien GASO darbības periodu, bet arī vēsturiskos Latvijas Gāzes sadales sistēmas parametrus un Latvijas Gāzes kā sadales sistēmas operatora darbību.

Latvijas Gāze kopš tās izveides 1991. gadā darbojās kā vienīgais un apvienotais dabasgāzes uzglabāšanas, pārvades, sadales un tirdzniecības operators. Izpildot Eiropas Savienības dabasgāzes tirgus pārveides prasības, kopš 2017. gada 1. janvāra pārvade un uzglabāšana ir nodalīta uzņēmumā AS "Conexus Baltic Grid", kas šobrīd ir ar Latvijas Gāzi un GASO nesaistīts uzņēmums. Savukārt kopš 2017. gada 1. decembra dabasgāzes sadale ir pilnībā nodota GASO, kuras vienīgais īpašnieks ir Latvijas Gāze, kas turpina darboties dabasgāzes tirdzniecības jomā.

Latvijas kopējais cilvēktiesību un attīstības stāvoklis

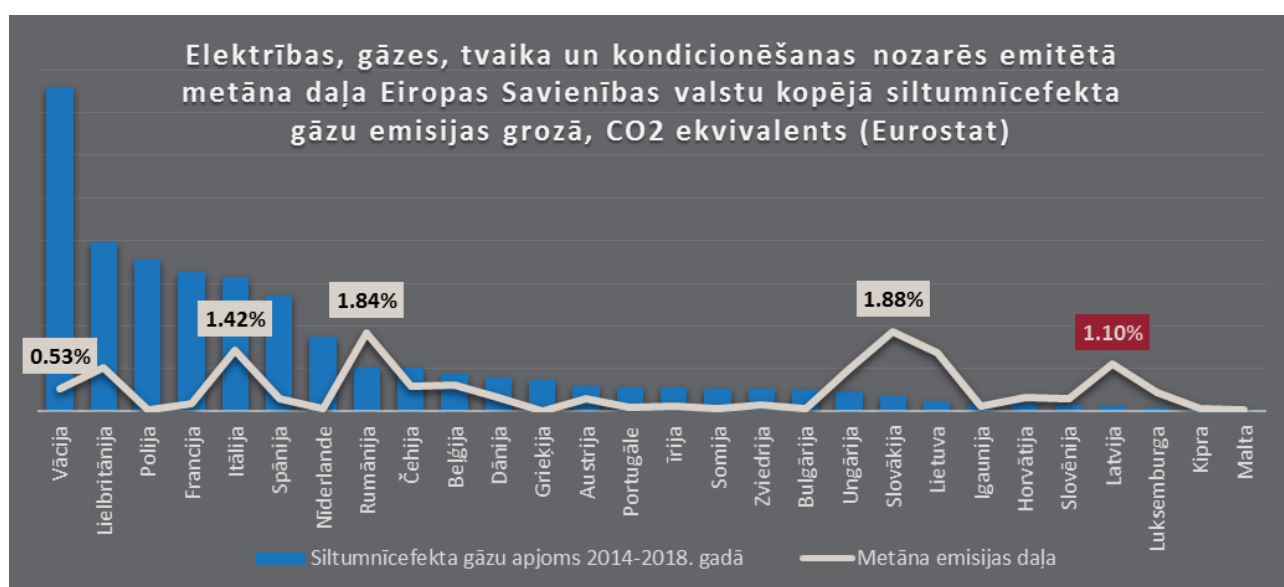
Latvija ir ratificējusi Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un citus ANO pamatlīgumus. Latvija arī ir ratificējusi visas Starptautiskās Darba organizācijas pamatkonvencijas un prioritārās pārvaldības konvencijas, kā arī virkni tehnisko dokumentu. Tādējādi jau Latvijas normatīvajā regulējumā ir plaši ietvertas starptautiskās prasības, un uzņēmumiem, ievērojot likumos ietvertās normas, ir iespēja vismaz iekšējā tirgū pilnībā atbilst ANO definētajiem KSA standartiem.

Latvija kopš 2004. gada ir Eiropas Savienības dalībvalsts, tādēļ uz to attiecas arī Eiropas Savienības regulējums. Kopš 2016. gada Latvija ir arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) dalībniece.

Atbilstoši ANO Attīstības programmas veiktajam *Cilvēku attīstības ziņojumam*¹ Latvija ieņem 39. vietu pasaulē starp attīstītākajām valstīm, esot ļoti augsti attīstītu valstu grupā.

Latvijas vides parametri

Metāns jeb dabasgāze ir siltumnīcefektu izraisoša gāze. Lai arī Latvijā kopumā tiek radīts mazs siltumnīcefektu izraisošo gāzu izmešu daudzums, metāna emisijas proporcija no gāzes, elektrības, tvaika un kondicionēšanas nozaru aktivitātēm ir salīdzinoši augsta. Tomēr tieši sadales sistēmas operatora metāna emisiju apjoms Latvijā ir vien 0,11% no kopējā siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoma², bet Eiropas Savienībā sadales sistēmu operatoru vidējie metāna emisiju apjomi proporcionāli ir augstāki nekā Latvijā: 0,2%-0,3% no kopējo siltumnīcefekta gāzu emisijas apjoma.³

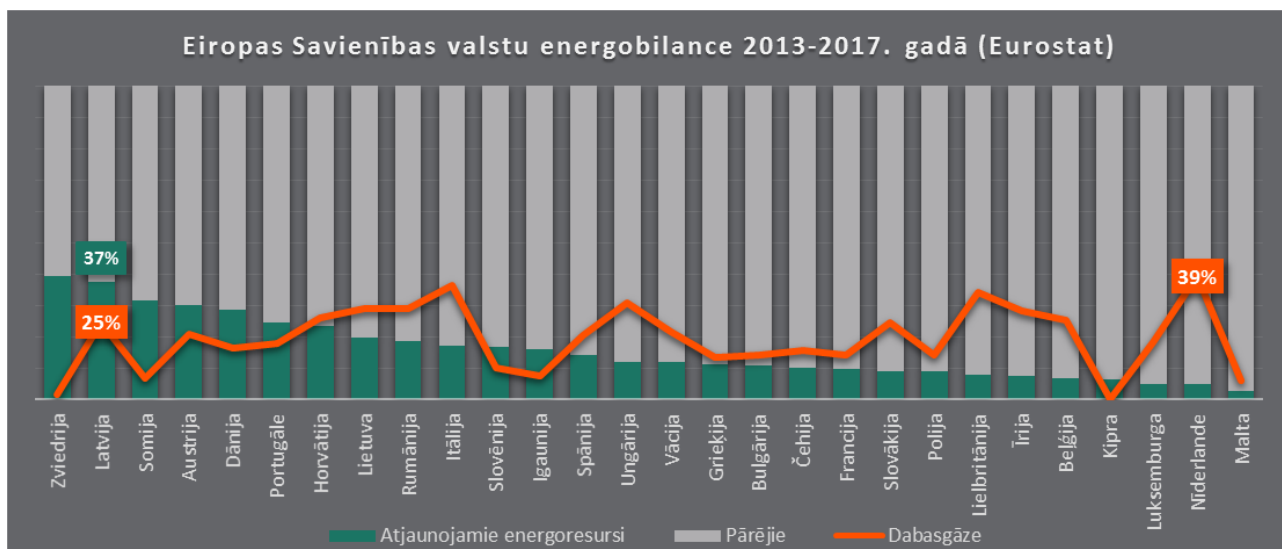
Latvijas augstā metāna emisijas proporcija salīdzinājumā ar vidējiem Eiropas Savienības rādītājiem ir skaidrojama ne tik daudz ar pašas dabasgāzes izmantošanas (kopējā patēriņā Latvijā 25%, Eiropas Savienībā 23%) vai transportēšanas apmēriem, bet gan ar citu nozaru salīdzinoši mazo oglekļa dioksīda (turpmāk – CO₂) emisiju apjomu. Piemēram, Latvijā ir salīdzinoši neliela rūpniecība, savukārt patērētā elektroenerģija ir saražota ar salīdzinoši maziem CO₂ izmešiem.

¹ <http://hdr.undp.org>

² Aprēķinā izmantoti: Eurostat dati par Latvijas CO₂ ekvivalentajām emisijām; Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra ziņojums *LATVIA'S NATIONAL INVENTORY REPORT, Submission under UNFCCC and the Kyoto Protocol, Common Reporting Formats (CRF), 1990 – 2017*, 167.-170. lpp un Emisiju datu pielikumi <https://www.meteo.lv/lapas/sagatavotie-un-iesniegtie-zinojumi?id=1153&nid=396> (apskatīts 16.01.2020)

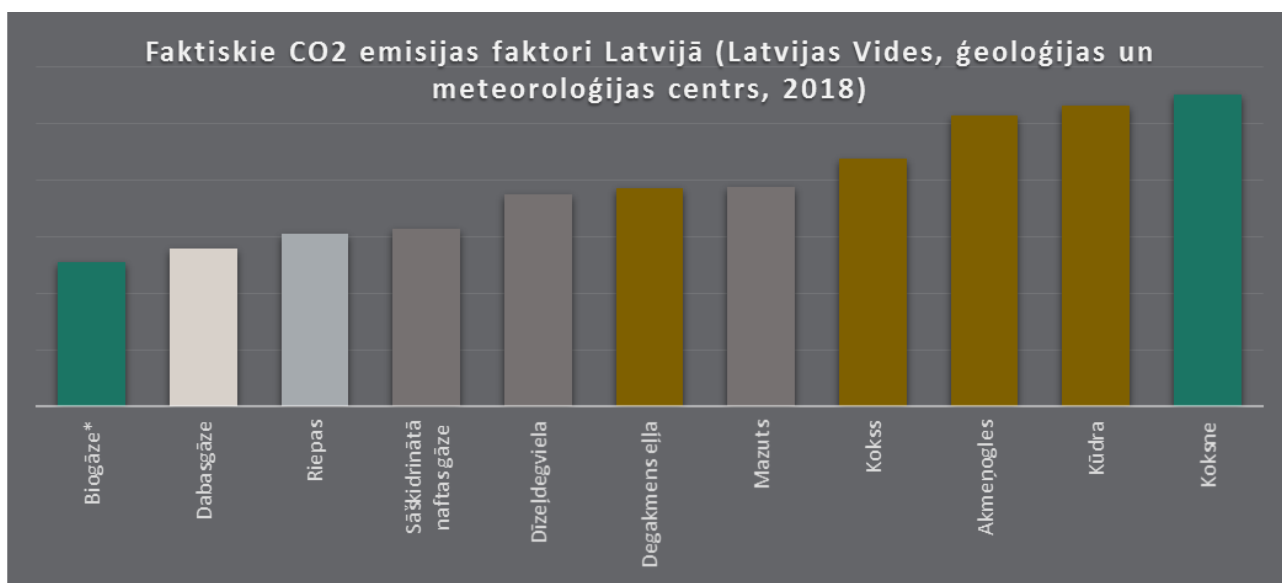
³ Eiropas dabasgāzes industrijas tehniskā asociācija MARCOGAZ; *Survey Methane Emissions For Gas Distribution In Europe*, Update 2017, 24. lpp.

Kā redzams grafikā, Latvija ar 37% atjaunojamo energoresursu kopējā patēriņā bilancē ir viena no Eiropas Savienības līderēm atjaunojamo energoresursu izmantošanā. Vienlaikus nozīmīga daļa – aptuveni 80% no Latvijā patērētā atjaunojamo energoresursu apjoma ir cietie biomasas kurināmie, kas rada nozīmīgu CO₂ un citu vielu piesārņojumu. Savukārt bezemisiju (hidro, saules, vēja u.tml.) patēriņš Latvijā veido vien 14% no atjaunojamiem energoresursiem jeb 5% no kopējā patēriņa.

Dabaszgāze

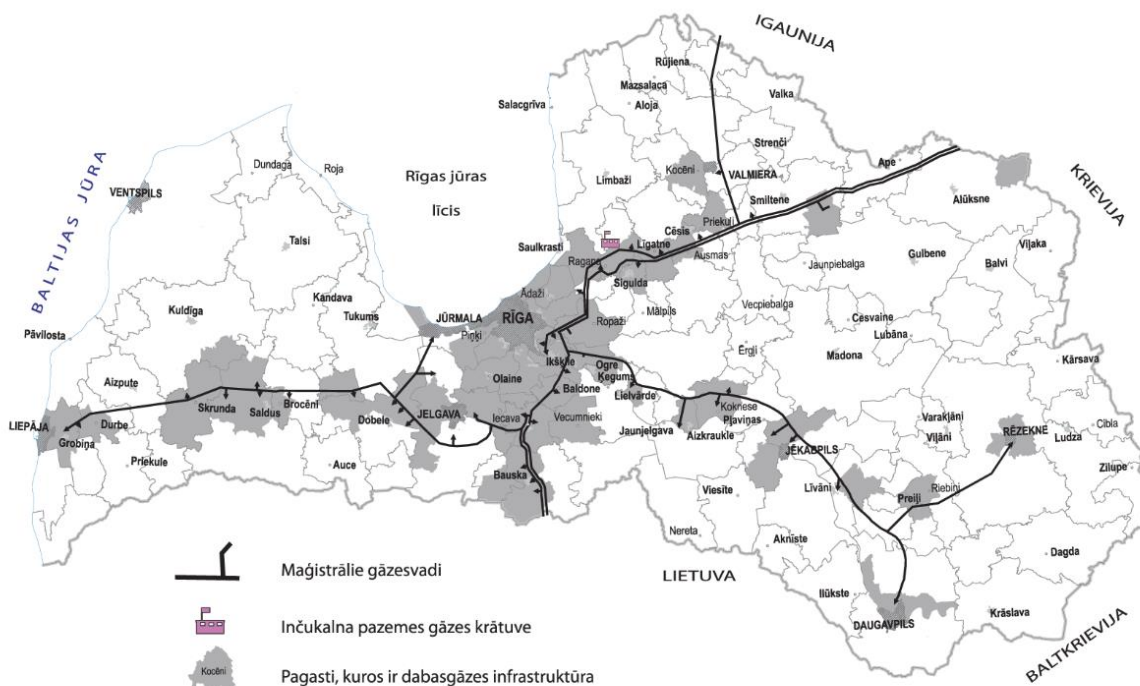
No vienas puses, dabaszgāze ir videi draudzīgākais kurināmais, kas rada zemākos siltumnīcefektu raisošus un citu kaitīgu vielu izmešus. No otras puses dabaszgāze ir neatjaunojams resurss, kas uzliek atbildību par tā efektīvu izmantošanu. Ņemot vērā dabaszgāzes īpašības, gan tās piegāde, gan dedzināšana notiek videi īpaši draudzīgā veidā, tādēļ GASO redz sevi kā vides kvalitāti veicinošu un ilgtspējai atbilstošu uzņēmumu, it sevišķi raugoties no šķidro un cieto fosilo kurināmo aizstāšanas skatupunkta.

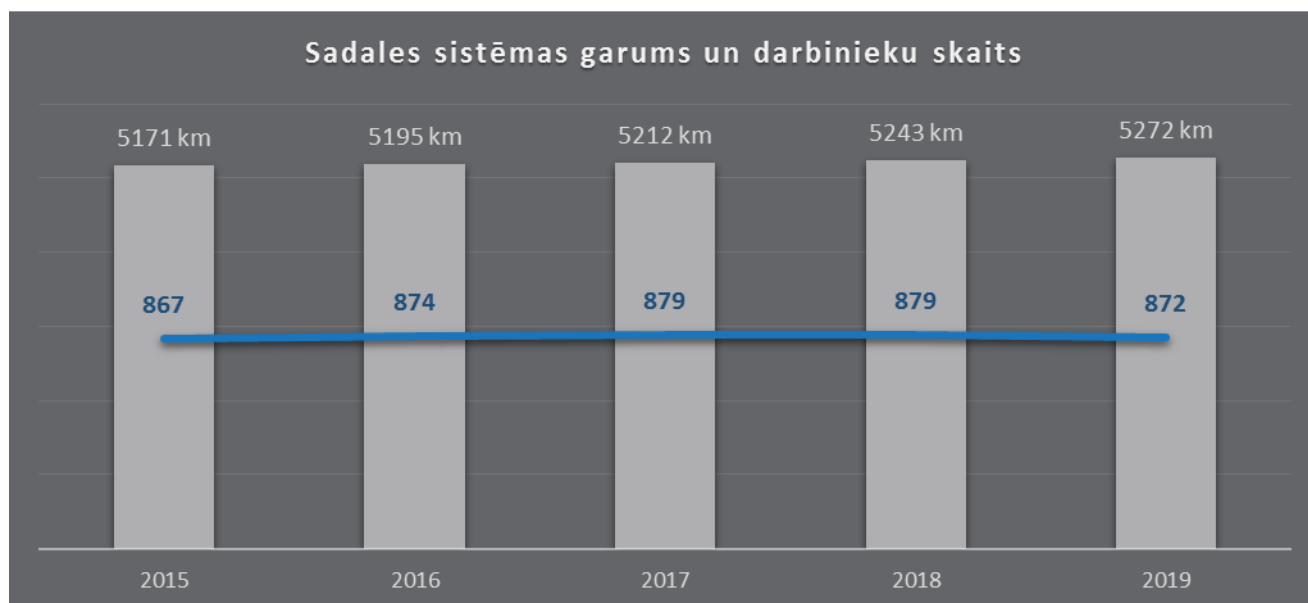
*Faktiskais apjoms ir augstāks, jo biogāzes izmešu uzskaitē ietver tikai metānu, kas biogāzes sastāvā veido aptuveni 50%-55%.

Sadales sistēma

GASO ir vienīgais sadales sistēmas operators Latvijā. Kartē ir redzamas pilsētas un pagasti, kuros ir dabasgāzes infrastruktūra. Dabasgāzes infrastruktūra ir pieejama pilsētās un pagastos, kuros dzīvo vairāk nekā puse no visiem Latvijas iedzīvotājiem.⁵

Sadales sistēmā strādā lielākā daļa no kopējās gāzapgādes sistēmas darbiniekiem, un sadales sistēmas gāzesvadu garums aptuveni četrkārt pārsniedz pārvades sistēmas kopējo garumu. 2019. gada beigās GASO bija 397 tūkstoši dabasgāzes sadales sistēmas lietotāju.

Darbinieku skaits 2015.-2017. gadā ir aptuvens aprēķins, jo šajā laikā sadales sistēmas operators bija apvienotā operatora sastāvā ar vienotu administrāciju.

⁵ Centrālā statistikas pārvalde.

Sūdzības par KSA ziņojumā ietvertajiem jautājumiem

GASO sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas noteikumi paredz kārtību, kā izskatīt sūdzības par klientu un iedzīvotāju cilvēktiesību pārkāpumiem, korupciju, darba un cilvēktiesībām darba vietā, aptverot visas KSA ziņojumā ietvertās tēmas. Ieviestā kārtība nodrošina kvalitatīvu sūdzību uzskaiti, kas tiek izmantota KSA ziņojumā pie galvenajiem indikatoriem.

Piezīmes par ziņojumā sniegtajiem datiem

GASO kā Latvijas Gāzes sadales sistēmas pārņēmējs šajā ziņojumā ir centies sniegt datus, maksimāli iespējami nodalot vēsturiskos sadales sistēmas darbības parametrus no citiem Latvijas Gāzes sniegtajiem pakalpojumiem, tomēr šī iemesla dēļ daļa datu ir uzskatāmi par aptuveniem, it sevišķi dati, kuru aprēķinos ir izmantots darbinieku skaits.

Arī energoresursu patēriņa aprēķinos nevar precīzi izdalīt SSO patēriņu, tomēr aprēķini liecina, ka tirgotāja īpatsvars kopējā Latvijas Gāzes primāro energoresursu bilancē pirms Latvijas Gāzes reorganizācijas bija mazāks nekā 10%.

Ziņojumā grafiskā informācija tiek sniegta par piecu gadu periodu, ja vien ziņojuma sagatavošanas brīdī ir pieejami statistikas dati par apskatāmo periodu.

Piezīmes par ziņojumā ietverto datu konsolidēšanu mātesuzņēmuma vajadzībām

GASO mātesuzņēmuma Latvijas Gāzes akcijas ir kotētas biržā, tādēļ tai ir jāgatavo konsolidēts finanšu pārskats, kas ietver konsolidētu nefinanšu paziņojumu par koncerna veiktajiem pasākumiem korporatīvās sociālās atbildības jomās⁷. Ņemot vērā to, ka GASO darbībai, salīdzinot ar Latvijas Gāzi, ir nesalīdzināmi lielāka ietekme uz vidi, GASO sniedz sabiedriskos pakalpojumus un tam ir ievērojami lielāks darbinieku skaits, GASO gatavo un iesniedz ANO savu patstāvīgu KSA ziņojumu, savukārt Latvijas Gāze izmanto GASO pārskata datus nefinanšu ziņojuma sagatavošanai.

Korporatīvā sociālā atbildība

Ar KSA mēs saprotam sistemātisku procesu, kurā GASO izvērtē savas darbības ietekmi uz vidi, darbiniekiem, klientiem, uzņēmējdarbību un sabiedrību kopumā, un kurā GASO nosaka darbības principus, kuri izriet no GASO ietekmes izvērtējuma un vērtībām. Sistemātiski KSA procesi veicina uzņēmuma reputāciju un darbinieku apmierinātību, samazina uzņēmējdarbības riskus un palielina uzņēmuma vērtību. Mūsu ieskatā GASO KSA ziņojums pēc būtības neatšķiras no "ilgtspējas" pieejas, bet atšķiras no "ESG" (*Environmental, Social and Governance* jeb vides, sociālās un pārvaldības darbības ziņojuma) pieejas, jo GASO savā KSA ziņojumā, atšķirībā no ESG pieejas, pievērš mazāk uzmanību korporatīvās pārvaldības jautājumiem.

⁷ Finanšu instrumentu tirgus likuma 56.⁴ pants Konsolidētais nefinanšu paziņojums

CILVĒKTIESĪBAS

- Princips 1** Uzņēmumam ir jāatbalsta un jārespektē starptautiski pasludinātās cilvēktiesības; un
- Princips 2** ir jābūt drošam, ka tas nav iesaistījies cilvēktiesību ļaunprātīgā izmantošanā.

GASO pilnībā ievēro Latvijas un Eiropas Savienības regulējumu, kas atbilst augstiem cilvēktiesību standartiem. Papildus tam GASO veic vairākus citus pasākumus, piemēram, izvērtē šajā ziņojumā minētos jautājumus un attiecīgi uzņēmuma darbībā ievieš uzlabojumus. GASO nekādā veidā neiesaistās ļaunprātīgā cilvēktiesību izmantošanā un pauž aktīvu pozīciju klientiem, sadarbības partneriem un darbiniekiem ar KSA ziņojumu, Darbinieku ētikas kodeksu un Uzņēmējdarbības ētikas kodeksu.

Ņemot vērā GASO sniegto pakalpojumu un piegādātā produkta specifiku, īpaša uzmanība ir pievēršama darbinieku drošības un dabasgāzes bīstamības jautājumiem.

DARBINIEKU VESELĪBA UN DROŠĪBA

Kopējais novērtējums

Darbinieku veselība un drošība, ņemot vērā GASO darba specifiku, ir viena no GASO prioritārajām KSA jomām.

Latvijas darba aizsardzības prasību normatīvais regulējums pamatā paredz tiešu tā piemērošanu organizācijās, un GASO pilnībā izpilda šīs prasības. GASO nodrošina darbiniekiem drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi, atbilstošu darba ekipējumu un apmācības, iesaista darbiniekus veselības un drošības pasākumu izpildē.

Riski

Vairāk nekā puse GASO darbinieku ir nodarbināti ar tiešu dabasgāzes sadales sistēmas ekspluatācijas darbu izpildi, kas paši par sevi ir paaugstināta riska darbi, jo tie ir saistīti ar gāzes sprādzienbīstamību un ugunsbīstamību, kā arī citu kaitīgu darba vides faktoru ietekmi uz darbinieku veselību. Līdz ar to iespējamie nelaimes gadījumi ir īpaši nozīmīgs risks gan darbinieku veselībai, gan uzņēmuma darbībai. Droša darba vide veicina efektīvu darbu.

Mērķi

Nodrošināt drošu darba vidi, kas ļauj izvairīties no darba vides riska vai mazināt nenovēršama darba vides riska ietekmi uz darbiniekiem.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darba koplīgums.
- Saraksts ar obligātām veselības pārbaudēm, darbiniekiem nepieciešamo darba apģērbu un citiem individuālajiem aizsardzības līdzekļiem un vakcinācijām.
- Kārtība par darba aizsardzības instrukciju izstrādi.

- Darba aizsardzības instrukcijas darbu izpildei un amata pienākumu veikšanai.
- Kārtība par ugunsdrošības instrukciju izstrādi.
- Ugunsdrošības instrukcijas.
- Saņemto sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtības nolikums.
- Trauksmes celšanas noteikumi.

Pasākumi

2019. gadā veiktie pasākumi

- GASO ir apstiprinājis un ieviesis iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, kura t.sk. paredz iespēju ziņot par darba drošības pārkāpumiem.

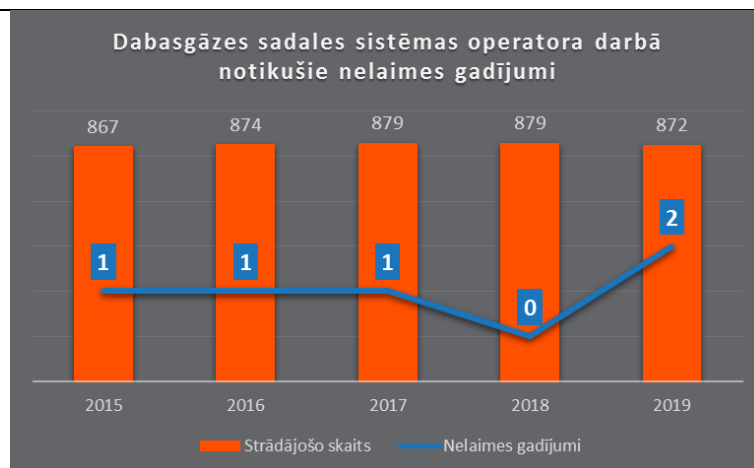
Iepriekš ieviestie pasākumi

- GASO ir izveidojis darba aizsardzības sistēmu un noteicis atbildīgos par konkrētu pienākumu veikšanu darba aizsardzībā, ugunsdrošībā un civilā aizsardzībā.
- Darbinieki ir ievēlējuši uzticības personas, kas piedalās pasākumos, kas ir saistīti ar darba aizsardzību.
- Reizi gadā tiek veikta darba un sprādzienbīstamās vides risku novērtējumi. Ņemot vērā šos novērtējumus, tiek vai nu novērsti atklātie trūkumi, vai samazināta to ietekme. Balsoties uz novērtējumu tiek izstrādāti preventīvie pasākumu plāni atklāto risku novēršanai vai mazināšanai.
- Pastāvīgi tiek veikta darbā notikušo nelaimes gadījumu uzskaitē un analīze.
- Atbilstoši noteiktajam periodiskumam, atkarībā no darba specifikas, tiek veikta darbinieku instruktāža darba aizsardzībā un ugunsdrošībā. Ne retāk kā reizi gadā tiek veiktas mācības par rīcību ugunsgrēka izcelšanās gadījumā.
- Atbilstoši noteiktajam periodiskumam, atkarībā no darba specifikas, GASO darbinieki iziet obligātās veselības pārbaudes.
- Darbinieki ikdienas darbā tiek nodrošināti ar nepieciešamajiem kolektīvajiem un individuālajiem aizsardzības līdzekļiem.
- Tiek regulāri veiktas darba aprīkojuma un iekārtu pārbaudes un apkopes atbilstoši ražotāju noteiktajām prasībām.
- Darbiniekiem ir nodrošināta veselības apdrošināšana.
- Ne visos objektos ir iespēja iekļūt cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, kā arī ne visos objektos ir telpas ar nepieciešamo aprīkojumu. Tomēr visos objektos, kuros ir veikta rekonstrukcija kopš 2016. gada, šīs prasības ir ieviestas. Veicot turpmāku objektu rekonstrukciju, GASO ievēros noteiktās prasības, kas nepieciešamas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

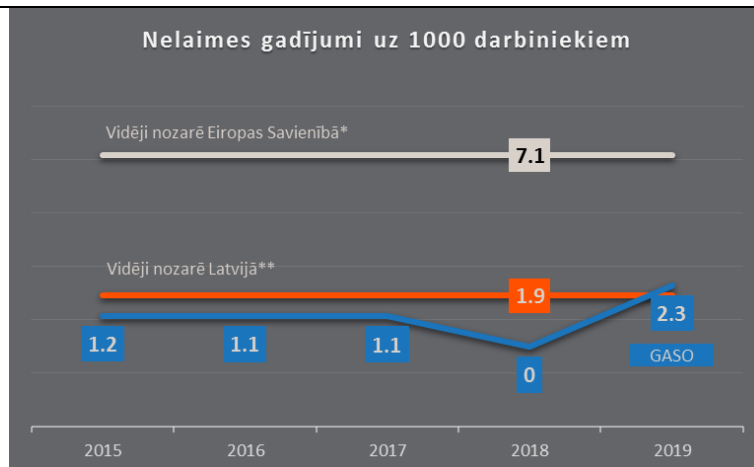
Galvenie indikatori

2019. gadā darbinieki ir guvuši savainojumus ceļu satiksmes negadījumā un veicot ekspluatācijas darbus.

Apskatītajā periodā nav bijuši letāli nelaimes gadījumi.

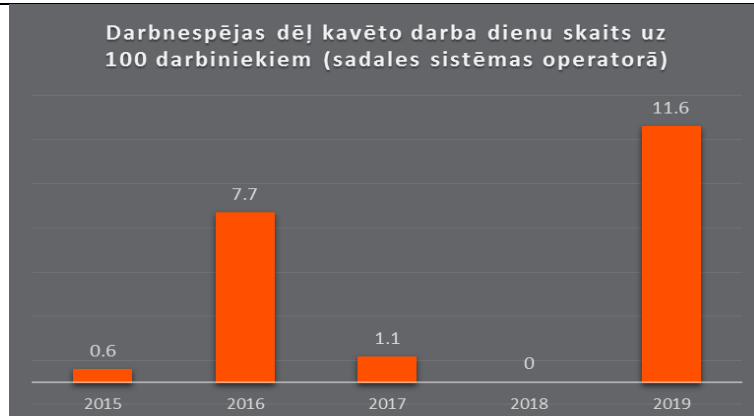
Salīdzinot ar Eiropas Savienības kopējiem rādītājiem nozarē, dabaszgāzes sadales sistēmā notikušo nelaimes gadījumu skaits ir vērtējams kā zems.

* Vidēji Eiropas Savienībā (2013.- 2017.) elektroenerģijas, gāzes, tvaika un kondicionēšanas apgādē (Eurostat).

** Vidēji Latvijā (2013-2017) elektroenerģijas, gāzes, tvaika un kondicionēšanas apgādē (Eurostat).

Lai arī iztrūkst salīdzinoši dati ar nozari, kopumā GASO vērtē, ka darbnespējas dēļ kavēto darba dienu skaits ir zems.

Grafikā ir iekļautas tās darbnespējas, kuru iemesls ir nelaimes gadījumi.

Saņemtās darbinieku sūdzības*

GASO 2019. gadā nav saņēmis sūdzības darba drošības jomā.

*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses.

Kopējais novērtējums

GASO darbojas saskaņā ar Latvijas regulējumu, kas atbilst ANO un Starptautiskās Darba organizācijas prasībām. GASO ievēro ne vien minimālās valsts likumdošanā noteiktās prasības, bet arī veic papildus pasākumus. GASO veic visus Darba likumā noteiktos sociālās aizsardzības pasākumus.

GASO darbiniekiem pārsvarā ir noteikts fiksēts darba laiks 40 stundas nedēļā. Atbilstoši darba specifikai un nepieciešamībai atsevišķos gadījumos ir noteikts summētais darbalaiks. Virsstundas ir neregulāras un ierobežotas, darbiniekiem ir nodrošināts atbilstošs pārtraukumu un atpūtas laiks. GASO darbinieku zemākā algas likme ir noteikta par 20% augstāka nekā valstī noteiktā minimālā alga. Darbiniekiem ir nodrošināts apmaksāts ikgadējs atvaļinājums, GASO nodrošina papildus valsts likumdošanā noteiktajam apmaksātas brīvdienas par bērniem, par darba stāžu uzņēmumā, nenormētu darba laiku u.c. Darbiniekiem saskaņā ar Latvijas likumdošanu tiek nodrošināta darba nespējas prombūtne, tai skaitā ar grūtniecību un dzemdībām saistītā, kā arī bērnu kopšanas atvaļinājums mātei vai tēvam saskaņā ar likumā noteiktajiem termiņiem, kas sasniedz vismaz 12 mēnešu periodu. Visiem darbiniekiem tiek sagatavoti darba līgumi un nodrošināta oficiāla darba tiesisko attiecību reģistrēšana, sniedzot visu nepieciešamo informāciju iesaistītajām valsts institūcijām.

Riski

Neatbilstošs atalgojuma līmenis un nepilnības kopējā darba organizācijā rada riskus pazaudēt kvalificētus speciālistus, kā arī grūtības piesaistīt jaunus. Savukārt kvalificētu speciālistu trūkums var radīt draudus nozares standartos noteikto saistību izpildei attiecībā uz dabasgāzes sadales sistēmas drošumu un darbības nepārtrauktību. Pilnībā nokomplektēts darbinieku skaits nodrošina sabalansētu darba un atpūtas režīmu, kā rezultātā tiek uzlabota kopējā darbu kvalitāte. Regulāri pārstrādātas darba stundas rada gan darba kvalitātes riskus, gan papildus finansiālās izmaksas, jo GASO veic virsstundu apmaksu saskaņā ar likumā noteikto koeficientu, kas paredz dubultu virsstundu apmaksu.

Mērķi

Uzturēt konkurētspējīgu darbinieku motivācijas sistēmu, kuras ietvaros, ņemot vērā individuālo un kolektīvo ieguldījumu un sasniegumus, kā arī, salīdzinot ar citiem nozares uzņēmumiem un to amatu saimēm, nodrošināt taisnīgu un atbilstošu atalgojumu, darba un atpūtas līdzsvaru, un mērķtiecīgas sociālās garantijas.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darba koplīgums.
- Darba kārtības noteikumi.
- Nolikums par darbinieku piemaksām.
- Amatu novērtēšanas un darbinieku kvalifikācijas noteikšanas metodika.

- Saņemto sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtības nolikums.
- Nolikums par iemaksām privātajā pensiju fondā.
- Rīkojums par mājas dežūru apmaksas kārtību.
- Darbinieku neizmantoto atvaļinājumu uzkrājumu aprēķināšanas metodika.
- Komandējumu un darba braucienu noformēšanas kārtība.

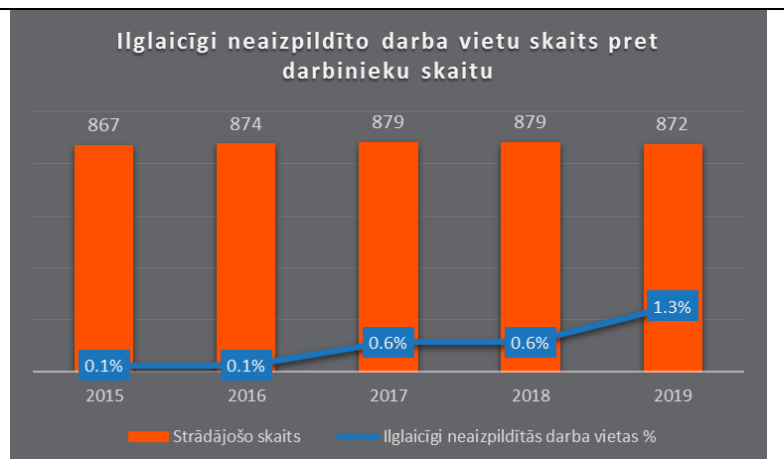
Pasākumi

Iepriekš ieviestie pasākumi

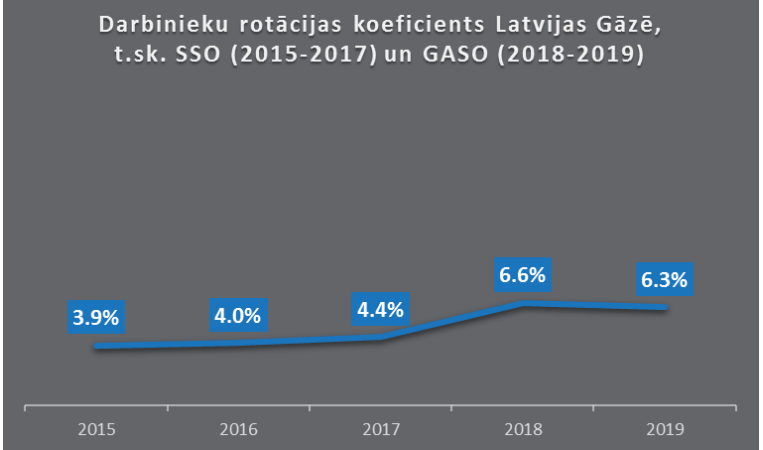

- Personāla vadības funkcija ir uzticēta atsevišķai profesionālai struktūrvienībai, nodrošinot vienotu funkcijas vadību un komunikēšanu uzņēmumā, darba tiesisko attiecību jautājumu izskatīšanu un konsultācijas.
- Ir izveidota darba strīdu komisijas institūcija, kurā piedalās darba devēja un arodbiedrību pārstāvji.
- Ir izveidota uzņēmuma darbinieku labā uzkrāto pensiju pārvaldības komisijas institūcija, kurā tiek deleģēti divi darba devēja un divi darbinieku pārstāvji.
- Ir ievēlētas atbilstoša skaita uzticības personas, pie kurām var vērsties ar darbu saistītos jautājumos.
- Tiek nodrošināta attiecīgo jomu jautājumu izskatīšana un apspriešana koplīguma sapulcēs.
- Ieviesta sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība, kas tajā skaitā paredz darba tiesību un cilvēktiesību darbavietā jomas skarošu sūdzību reģistrāciju un izskatīšanu.
- Tiek nodrošināta darbinieku veselības un nelaimes gadījumu apdrošināšana.
- Ir ieviesta darbinieku finansiālās motivācijas sistēma, kas nodrošina, ka darbinieki tiek sistemātiski novērtēti un atalgoti atbilstoši darba kvalitātei, iniciatīvai, darba intensitātei un ieguldījumam.
- GASO regulāri gan pērk, gan iesaistās darba tirgus pētījumos, kas dod vispusīgu informāciju par aktualitātēm tirgū un atalgojuma tendencēm, kas tiek piemērota GASO darbībai.
- Reizi ceturksnī tiek veikta padziļināta GASO darbinieku finanšu un darbības efektivitātes analīze, lai novērstu potenciālos riskus un izvērtētu esošo situāciju.

Galvenie indikatori

Kopumā ilglaicīgi neizpildīto darba vietu skaits ir zems, kas tostarp liecina par pozitīvu sadales sistēmas operatora reputāciju. 2019. gadā pieauga ilgstoši neizpildīto darba vietu skaits, kas ir saistīts ar darbaspēka trūkumu darba tirgū.

*Ilglaicīgi neizpildīto darba vietu skaits aprēķināts, individuāli

	izvērtējot visus atlasē procesus un novērtējot atvērtās pozīcijas ilgumu, konkursu vairākkārtēju izsludināšanu u.tml.												
<p>Darbinieku rotācijas koeficienta dinamika atspoguļo aktuālos notikumus uzņēmumā un situāciju darba tirgū. Kāpums 2017. gadā saistīts ar uzņēmuma reorganizācijas procesu, kura ietvaros notika funkciju un darba vietu pārstrukturēšana. Rādītāji 2018.-2019. gadā savukārt galvenokārt saistīti ar darba tirgus izmaiņām.</p>	<p>Darbinieku rotācijas koeficients Latvijas Gāzē, t.sk. SSO (2015-2017) un GASO (2018-2019)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Gads</th> <th>Rotācijas koeficients (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2015</td> <td>3.9%</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>4.0%</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>4.4%</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>6.6%</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>6.3%</td> </tr> </tbody> </table> <p>Salīdzinot ar iepriekšējo ziņojumu, ir veikti uzlabojumi aprēķinu metodikā, tādēļ dati atšķiras no iepriekšējā ziņojuma.</p>	Gads	Rotācijas koeficients (%)	2015	3.9%	2016	4.0%	2017	4.4%	2018	6.6%	2019	6.3%
Gads	Rotācijas koeficients (%)												
2015	3.9%												
2016	4.0%												
2017	4.4%												
2018	6.6%												
2019	6.3%												
<p>Latvijas Gāzē, t.sk. sadales sistēmā vidējā darba samaksa vairākkārtīgi pārsniedz minimālo darba algu un ir augstāka gan par oficiālo vidējo mēnešalgu, gan pārsniedz līdzīgajās nozarēs maksāto darba algu.</p>	<p>Vidējā darba samaksa (pirms nodokļiem)</p> <p>Vidējā darba samaksa Latvijas Gāzē, t.sk. SSO (2015-2017) un GASO (2018-2019) (bez valdes un padomes)*</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Gads</th> <th>Vidējā darba samaksa (€)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2015</td> <td>€ 1 330</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>€ 1 394</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>€ 1 279</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>€ 1 347</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>€ 1 416</td> </tr> </tbody> </table> <p>Vidējā mēneša darba alga elektroenerģijas, gāzes apgādes, siltumapgādes un gaisa kondicionēšanas nozarēs Latvijā**</p> <p>Vidējā mēneša darba alga Latvijā**</p> <p>Noteiktā minimālā mēneša darba alga Latvijā***</p> <p>*Atbilstoši peļņas zaudējumu aprēķinam ** Centrālā statistikas pārvalde *** Labklājības Ministrija (http://www.lm.gov.lv/lv/nozares-politika/darba-tirgus/minimala-darba-alga/0-minimala-darba-alga)</p>	Gads	Vidējā darba samaksa (€)	2015	€ 1 330	2016	€ 1 394	2017	€ 1 279	2018	€ 1 347	2019	€ 1 416
Gads	Vidējā darba samaksa (€)												
2015	€ 1 330												
2016	€ 1 394												
2017	€ 1 279												
2018	€ 1 347												
2019	€ 1 416												

<p>Salīdzinot ar Starptautiskās Darba organizācijas vadlīnijām, sadales sistēmas operatoram ir ļoti zems nostrādāto virsstundu skaits. Virsstundu ierobežošana ir stingra uzņēmuma politika.</p>	<p style="text-align: center;">Vidējais virsstundu skaits gadā uz vienu darbinieku</p> <p style="text-align: center;">Pieļaujamais virsstundu skaits gadā atbilstoši Starptautiskās Darba organizācijas vadlīnijām</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Gads</th> <th>Virsstundu skaits</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2015</td> <td>3.3</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>2.0</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>2.7</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>4.3</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>3.1</td> </tr> </tbody> </table>	Gads	Virsstundu skaits	2015	3.3	2016	2.0	2017	2.7	2018	4.3	2019	3.1
Gads	Virsstundu skaits												
2015	3.3												
2016	2.0												
2017	2.7												
2018	4.3												
2019	3.1												
	<p>Saņemtās darbinieku sūdzības*</p> <p>2019. gadā nav saņemtas sūdzības par darba laika, atalgojuma vai prombūtnes pārkāpumiem, kas atbilstu cilvēktiesību pārkāpumu statusam.</p> <p>*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses; sūdzības, kuras atbilstu cilvēktiesību pārkāpumu kritērijiem, t.i., piemēram, nesamērīgs virsstundu skaits, nesamērīgi zema alga vai nesamērīga prombūtnes liegšana u.tml.</p>												

TAISNĪGA ATTIEKSME

Kopējais novērtējums

Uzņēmējdarbības ētikas kodeksā un Darbinieku ētikas kodeksā ir noteikti godīgas attieksmes un aizskārumu aizliegumu pamatprincipi. Darbinieku ētikas kodeksā ir aprakstītas vadlīnijas darba attiecību veidošanai darbinieku starpā, tai skaitā vēlamā attieksme un uzvedība, kā arī rīcības modeļi iespējamo domstarpību un konfliktu risināšanai darba ikdienā.

Riski

Līdz ar divu reorganizāciju noslēgšanos un pilnvērtīgu divu gadu nostrādāšanu GASO kā atsevišķam uzņēmumam ir nostabilizējies skaidra uzņēmuma nākotnes vīzija un izpratne par funkcionāliem uzdevumiem. Līdz ar to ir ievērojami samazinājušies riski, kas iepriekš bija saistīti ar neskaidrību darba vidē, kas savukārt varēja izpausties saspringtās darba attiecībās un darbinieku rotācijā.

Mērķi

Nodrošināt godīgu, nediskriminējošu un labvēlīgu darba vidi.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darbinieku ētikas kodekss.
- Darba koplīgums.
- Saņemto sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtības nolikums.
- Trauksmes celšanas noteikumi.

Pasākumi

Iepriekš ieviestie pasākumi

- Ieviests Darbinieku ētikas kodekss, kas tika izstrādāts, ņemot vērā ANO *Global Compact* vērtības un vadlīnijas, t.sk. attiecībā uz aizskārumiem un godīgu attieksmi. Ētikas kodeksā ir noteiktas konkrētas norādes, kā darbiniekiem rīkoties, saskaroties ar dažāda veida aizskārumiem.
- Ieviesta sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība, kas tajā skaitā paredz cilvēktiesību darbavietā jomas skarošu sūdzību reģistrāciju un izskatīšanu.

Galvenie indikatori

	Saņemtās darbinieku sūdzības* 2019. gadā nav saņemtas sūdzības par aizskārumiem. <small>*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses.</small>
--	---

PRIVĀTUMS UN DATU AIZSARDZĪBA

Kopējais novērtējums

Uzņēmējdarbības ētikas kodeksā un Darbinieku ētikas kodeksā ir noteikti privātuma un datu aizsardzības pamatprincipi.

Personas datu aizsardzības jomā pastāv stingrs regulējums gan nacionālā, gan Eiropas Savienības līmenī. GASO ievēro šīs prasības, bet vienlaikus veic samērīgus un proaktīvus pasākumus procesu pilnveidošanai. Kopumā GASO savā iekšējā regulējumā ir skaidri noteicis ievācamo datu apjomu par darbiniekiem un informējis tos par audiovizuālo datu apstrādes nosacījumiem, t.sk. darbinieku pasākumos, kā arī ir skaidri norādījis, kurus IT resursus ir aizliegts izmantot personīgajām vajadzībām.

Riski

Personas datu aizsardzības jomā kopumā ir zemi riski, jo pastāv skaidrs normatīvais regulējums, kuru GASO ievēro. Risku mazināšanai tiek īstenoti atbilstošie tehniskie un organizatoriskie pasākumi.

Mērķi

Nodrošināt privātuma un datu aizsardzību atbilstoši normatīvā regulējuma prasībām.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Uzņēmējdarbības ētikas kodekss.
- Darbinieku ētikas kodekss.
- Informācijas tehnoloģiju resursu lietošanas noteikumi.
- Informācijas tehnoloģiju drošības politika.
- Ierobežotas pieejamības informācijas aizsardzības noteikumi.

- Audiovizuālās informācijas apstrādes noteikumi.
- Saņemto sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtības nolikums.
- Trauksmes celšanas noteikumi.

Pasākumi

2019. gadā veiktie pasākumi

- GASO ir apstiprinājis un ieviesis iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, kura t.sk. paredz iespēju ziņot par Vispārīgās datu aizsardzības regulas pārkāpumiem.

Iepriekš ieviestie pasākumi

- Ieviests Darbinieku ētikas kodekss, kas tika izstrādāts, ņemot vērā ANO *Global Compact* vērtības un vadlīnijas, t.sk. attiecībā uz privātumu. Ētikas kodeksā ir noteiktas konkrētas norādes, kā darbiniekiem rīkoties, saskaroties ar dažāda privātuma pārkāpumiem.
- Ieviests Uzņēmējdarbības ētikas kodekss, kurā ir noteikti GASO principi attiecībā uz darbinieku, klientu un sadarbības partneru datu aizsardzību.
- Ieviesta sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība, kas tajā skaitā paredz sūdzību par privātuma pārkāpumiem reģistrāciju un izskatīšanu.
- GASO ir iecelts sertificēts personas datu aizsardzības speciālists.
- Darbinieki tiek informēti par viņu personas datu apstrādi.
- Iekšējos noteikumos ir noteikts, ka IT resursus ir atļauts izmantot tikai darba pienākumu pildīšanai.
- Veikts visaptverošs personas datu audits GASO struktūrvienībās, identificējot personas datu apstrādes mērķus, un atbilstoši Vispārīgās datu aizsardzības regulas prasībām noteiktiem datu apstrādes veidiem tika veikts novērtējums par ietekmi uz datu aizsardzību.

Nākotnes pasākumi

- Darbinieku apmācības personas datu aizsardzības jomā.
- CERT organizētās darbinieku apmācības par kiberdrošību darba vietā un privātajā dzīvē un nepatiesas informācijas apriti sociālajos medijos.
- Personāla atlasē tiks izmantots jauns mākoņrisinājums - personāla atlases platforma, kas paralēli citiem ieguvumiem nodrošinās kandidātu iepazīstināšanu ar GASO personu datu aizsardzības un privātuma politiku, pieteikumu uzglabāšanu atbilstoši fizisko personu datu aizsardzības prasībām un automatizētu e-pasta komunikāciju ar kandidātiem.

Galvenie indikatori

	<p>Saņemtās darbinieku sūdzības*</p> <p>2019. gadā nav saņemtas sūdzības par privātuma pārkāpumiem.</p> <p>*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses.</p>
--	--

Kopējais novērtējums

Infrastrukturā attīstības joma ir plaši regulēta un GASO ievēro visas normatīvās prasības gan uz projektu sagatavošanas, gan būvniecības fāzi. GASO savā ikdienā komunicē ar plašu attīstības projektos iesaistīto personu loku, tādējādi gūstot iesaistīto pušu atbalstu un nodrošinot projektu realizāciju.

Riski

GASO, izbūvējot infrastruktūru, aizskar privātīpašumu un lietošanas tiesības, kā arī var skart dabas teritorijas. Iedzīvotāju, pašvaldību un valsts institūciju, kas atbild par vides jautājumiem, neiesaistīšana plānošanas procesos apdraud projektu veiksmīgu realizēšanu un rada vides ietekmes riskus. Jaunu mikrorajonu gazifikācijai nereti ir nepieciešams izbūvēt gāzesvadus pa teritorijām, kurās iepriekš nav pastāvējuši lietošanas ierobežojumi, tādējādi īpašniekiem radot zemes apgrūtinājumus. Tādēļ īpaši svarīgi ir procesos iesaistīt visus zemes īpašniekus, informējot par kopīgajiem ieguvumiem no infrastruktūras izbūves. Savukārt riski saistībā ar būtisku infrastruktūras izbūves ietekmi uz aizsargājamām teritorijām, sugām un biotopiem ir mazi, jo Latvijā pastāv stingrs regulējums attiecībā uz vides aizsardzību, kas prasa meklēt videi draudzīgus risinājumus.

Mērķi

Iesaistot iedzīvotājus, uzņēmējus, pašvaldības un atbildīgās valsts institūcijas, gūt plašu atbalstu realizētajiem infrastruktūras attīstības projektiem un nodrošināt vides ietekmes prasību izpildi, tādējādi nodrošinot veiksmīgu projektu gaitu.

Nodrošināt dabasgāzes sistēmu izbūvi līdz apkures sezonas sākumam, tādējādi nodrošinot cilvēku primāro vajadzību pēc apkures.

Nodrošināt nepārtrauktu dabasgāzes padevi un netraucēt citu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem, ja tiek veikti gāzapgādes sistēmas ekspluatācijas vai būvniecības darbi.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Šajā jomā tiek piemērots ārējais normatīvais regulējums, kurš detalizēti apraksta dažādus ar infrastruktūras izbūvi saistītos jautājumus.
- Saņemto sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtības nolikums.
- Trauksmes celšanas noteikumi.

Pasākumi

2019. gadā veiktie pasākumi

- 2019. gadā ir izstrādāta Vides politika, plaši izpētot visus jautājumus, kas attiecas uz tīklu būvniecības potenciālo ietekmi un vidi, t.sk. cilvēkiem, kā arī ir noteikti GASO vides ietekmes principi sistēmas attīstībā jeb izstrādāts Vides kodekss.

- GASO ir apstiprinājis un ieviesis iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, kura t.sk. paredz iespēju ziņot par būvniecības un vides ietekmes pārkāpumiem. Turklāt šo sistēmu var izmantot arī GASO klienti un sadarbības partneri.

Iepriekš ieviestie pasākumi

- Sadales sistēmas perspektīvo attīstības plānu izstrādē tiek ņemti vērā pašvaldību teritoriālie plānojumi, pašvaldību, to iedzīvotāju un uzņēmumu vēlmes, valsts un pašvaldību noteiktie ierobežojumi aizsargājamām teritorijām.
- Pirms jaunu teritoriju gāzapgādes projektēšanas uzsākšanas tiek veikti informēšanas pasākumi, t.sk. tiek izkeltas vides informatīvās reklāmas, tiek nogādātas individuālas vēstules visiem tiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem, gar kuru nekustamo īpašumu ir plānots izbūvēt gāzesvadus, tādējādi nodrošinot gan iespēju pieteikties pieslēgumiem, gan izteikt domas par projekta attīstību.
- Nepieciešamības gadījumā tiek organizētas publiskas sapulces ar to teritoriju iedzīvotājiem un uzņēmumiem, kurās ir plānots attīstīt dabasgāzes sadales sistēmu.
- Gadījumā, ja infrastruktūras izbūve skar privātīpašumus, tad tiek veiktas pārrunas ar zemes īpašniekiem un gadījumos, ja ir nepieciešams šķērsot zemes īpašumu, puses panāk rakstisku vienošanos, t.sk. atsevišķos gadījumos paredzot materiālu kompensāciju.
- Latvijā ir paredzēta procedūra piespiedu īpašuma atsavināšanai gadījumos, kad nepieciešams izbūvēt valsts nozīmes objektus. Attiecībā uz sadales sistēmas operatora infrastruktūras izbūvi pārskata periodā šāda procedūra nav piemērota.
- Veicot infrastruktūras pārbūvi vai remontdarbus, GASO vienmēr savlaicīgi informē par plānotajiem piegādes pārtraukumiem un iespēju robežās nodrošina nepārtrauktu gāzapgādi patērētājiem.
- Ieviesta sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība, kas tajā skaitā paredz šajā KSA jomā aprakstīto klientu un iedzīvotāju tiesību skarošu sūdzību reģistrāciju un izskatīšanu.

Nākotnes pasākumi

- 2020. gadā ir apstiprināta Vides politika.

Galvenie indikatori

	<p>Sūdzības no skarto teritoriju iedzīvotājiem*</p> <p>2019. gadā nav saņemtas sūdzības.</p> <p>*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses.</p>
--	---

Kopējais novērtējums

Dabasgāze, to lietojot nepareizi, ir bīstams produkts, tādēļ viens no GASO pamatzdevumiem ir iedzīvotāju izglītošana. Informāciju par Avārijas dienesta darbu un neatliekamu situāciju novēršanas pasākumiem skatiet sadaļā VIDE.

Riski

Dabasgāzes potenciālā bīstamība ir viens no svarīgākajiem aspektiem GASO darbībā. Zināšanu trūkums par dabasgāzes fizikālajām īpašībām un tās lietošanu var radīt negatīvas sekas pašiem patērētājiem un to īpašumam, neatliekamo izsaukumu, avāriju skaita pieaugumu un papildus ieguldījumus Avārijas dienesta darbā. Pareizi lietojot, dabasgāze ir drošs produkts, savukārt augsts negadījumu skaits kaitē produkta reputācijai un pieprasījumam.

Mērķi

Veicināt sabiedrības izpratni par dabasgāzes bīstamajām īpašībām, pareizu produkta un aparatūras lietošanu atbilstoši tehniskajām prasībām, tādējādi samazinot nelaimes gadījumu riskus.

Pareiza cilvēku rīcība neatliekamās un avārijas situācijās, mazinot kaitējumu līdzilvēkiem un īpašumam.

Brīdināt patērētājus par dabasgāzes uzskaites manipulāciju un patvaļīgu pieslēgumu radīto seku bīstamību līdzilvēkiem un īpašumam.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Skatīt sadaļu AVĀRIJU NOVĒRŠANA UN TĪKLU DROŠĪBA.

Pasākumi

2019. gadā veiktie pasākumi

- Izveidota "GASO gāzes skola" – trīs dažādām vecuma grupām sagatavotas lekcijas par dabasgāzes izcelsmi, lietošanu, iekārtām un bīstamību, informatīvi interaktīvs mobilais stends un informatīvie materiāli.
- Dalība ikgadējā skolu konkursā "Esi drošs, neesi pārdrošs" un vēl divdesmit līdzīgos pasākumos visā Latvijā.
- GASO ir apstiprinājis un ieviesis iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, kura t.sk. paredz iespēju ziņot par GASO rīcību, kas var apdraudēt darbinieku vai dabasgāzes lietotāju drošību. Turklāt šo sistēmu var izmantot arī GASO klienti un sadarbības partneri.

Iepriekš ieviestie pasākumi

- Informācija interneta mājaslapā un bukleti par drošības pasākumiem, kuri jāievēro lietojot dabasgāzi, norādījumi, kā pareizi lietojamas gāzes iekārtas, un instrukcijas avārijas situācijām.

- Informatīvie materiāli lielākajos Latvijas medijos par drošu dabasgāzes lietošanu.
- Dalība pašvaldību, sabiedrisko organizāciju un operatīvo dienestu rīkotos pasākumos, informējot iedzīvotājus par drošu dabasgāzes lietošanu.
- Regulāri informatīvi izglītojoši pasākumi skolās, jauniešu un bērnu pasākumos.
- Ieviesta sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība, kas tajā skaitā paredz sūdzību par darbinieku nerūpīgu attieksmi pret dabasgāzi un sadales sistēmu, kā rezultātā tiek apdraudēta cilvēku veselība un drošība un īpašuma drošība, reģistrāciju un izskatīšanu.

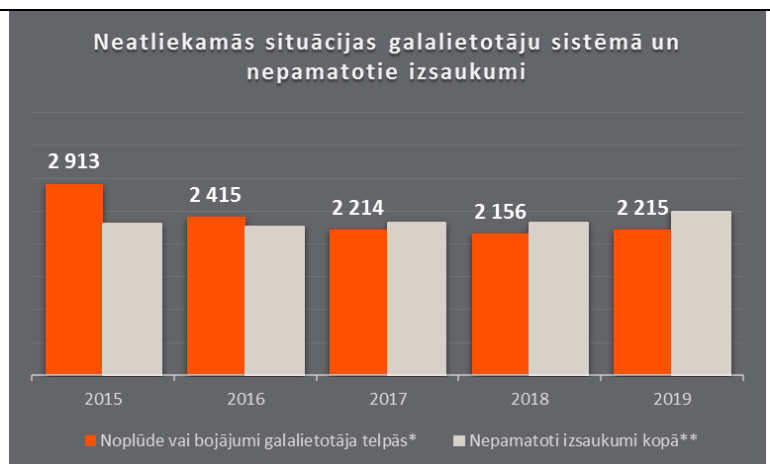
Nākotnes pasākumi

- 2020. gadā plānots sagatavot vairākus informatīvos video "Gāzes ABC" par dabasgāzes izcelsmi, lietošanu, iekārtām un bīstamību. Sižeti tiks izmatoti "GASO gāzes skolas" pasākumos, GASO klientu apkalpošanas centrā, publicēti GASO un citu avārijas dienestu interneta vietnēs, kā arī sociālajos tīklos.
- Dalība ikgadējā skolu konkursā "Esi drošs, neesi pārdrošs" un vēl divdesmit piecos līdzīgos pasākumos visā Latvijā.

Galvenie indikatori

Kopš 2015. gada ir samazinājies tādu neatliekamo izsaukumu skaits, kuru iemesls ir paša lietotāja rīcība vai noplūdes un bojājumi galalietotāja telpās. Tas ir skaidrojams ar vairākiem apstākļiem, piemēram, pakāpeniski samazinās pieslēgumu skaits tieši dzīvokļos, lietotāji uzstāda modernāku aparatūru, lietotāji ir labāk informēti, kā rīkoties ar dabasgāzi u.c.

No otras puses kopējais nepamatoto izsaukumu skaits saglabājas līdzīgs, bet tas nav vērtējams negatīvi, jo GASO atbalsta avārijas dienesta izsaukšanu arī piesardzības dēļ. Šāds nepamatoto izsaukumu skaits liecina par sabiedrības nopietno attieksmi pret potenciālo dabasgāzes bīstamību.

*Neatliekamas situācijas ietver lietotāja rīcību un iekārtas, par kuru ekspluatāciju ir atbildīgs gala lietotājs – dabasgāzes patēriņa skaitītājs, noslēgierīces, dabasgāzes aparatūra un gāzesvadi, kas atrodas galalietotāja telpās.

**Nepamatoti izsaukumi ir tādi izsaukumi, kuri vai nu neattiecas uz dabasgāzes sistēmu vai arī neapstiprinās neatliekamā vai avārijas situācija.

Kopējais novērtējums

Ņemot vērā to, ka GASO darbojas vienīgi Latvijas tirgū, kopumā iespēja saskarties ar tādiem cilvēktiesību pārkāpumiem kā nelegāla vai bērnu nodarbinātība ir ļoti zema. Jomās, kurās Latvijas regulējums iejaucas mazāk, piemēram, aizskārumos vai korupcijā privātajā sektorā, šādi riski ir augstāki. Savukārt tādās jomās kā darba drošība, diskriminācija, darba tiesību pārkāpumi vai vide – pārkāpumi ir sastopami, tomēr valstī pastāv skaidrs regulējums, kā šādas situācijas risināt.

GASO izprot globalizācijas nozīmi un ietekmi uz cilvēktiesību pārkāpumiem valstīs, kur cilvēktiesību un darba tiesību joma nav tik attīstīta kā Eiropas Savienībā. Līdz ar to GASO veic pasākumus, lai sadarbības partneriem skaidri sniegtu savu pozīciju attiecībā uz šiem jautājumiem.

Ja GASO ir pilnīga brīvība attiekties no sadarbības partneriem, kas pārkāpj cilvēktiesības, tad attiecībā uz klientiem šāda prakse ir ierobežota, jo GASO ir vienīgais sadales sistēmas operators Latvijā un uz to attiecas Enerģētikas likuma prasības, kas paredz iespēju atteikties no klienta tikai specifiskās situācijās, jo arī klientiem nav izvēles iespējas sadales pakalpojumu sniedzēju.

Riski

GASO nesaskata pārkāpumu riskus savā darbībā attiecībā uz vispārējiem cilvēktiesību principiem, tomēr GASO neizslēdz iespēju, ka šādi pārkāpumi var pastāvēt sadarbības partneru darbībā, it sevišķi, ja to mītnes zeme vai ražošana atrodas valstīs, kuras nav akceptējušas ANO vērtības un ieviesušas tās normatīvajā regulējumā. Tomēr kopumā, ņemot vērā GASO sadarbības partneru un piegādātāju izcelsmes valstis, nozares specifiku un ģeogrāfisko tirgu, galveno sadarbības partneru un piegādātāju lokā ir zems risks. Augstāki riski pašā Latvijā pastāv nozarēs, kurās plaši tiek nodarbinātas personas no trešajām valstīm, jo šādas personas ir vieglāk pakļaujamas pārkāpumiem. Piemēram, 2015. gadā Latvijā tika konstatētas 345 personas, strādājošas bez darba līgumiem būvniecības nozarē⁸, kas var attiekties arī uz GASO sadarbības partneriem.

Mērķi

GASO ievēro vispārējos cilvēktiesību principus un GASO nevēlas savu sadarbības partneru vai klientu lokā personas, kuras pārkāpj šos principus.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Uzņēmējdarbības ētikas kodekss.
- Darbinieku ētikas kodekss.
- Saņemto sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtības nolikums.
- Trauksmes celšanas noteikumi.

⁸ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes maza apjoma izpētes darbs "Nelikumīga trešo valstu pilsoņu nodarbinātība Latvijā" (2017. gada februāris)

Pasākumi

2019. gadā veiktie pasākumi

- GASO ir apstiprinājis un ieviesis iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, kura t.sk. paredz iespēju ziņot par GASO vai tās sadarbības partneru cilvēktiesību pārkāpumiem. Turklāt šo sistēmu var izmantot arī GASO klienti un sadarbības partneri.

Iepriekš ieviestie pasākumi

- Uzņēmējdarbības ētikas kodekss paredz brīvprātīgu iespēju ietvert līgumos ar sadarbības partneriem atsauci uz Uzņēmējdarbības ētikas kodeksu, tādējādi paužot skaidru nostāju attiecībā uz cilvēktiesību jautājumiem.
- Uzņēmējdarbības ētikas kodekss ir publicēts GASO mājaslapā.
- Visi jaunie darbinieki pirms darba uzsākšanas tiek iepazīstināti ar Uzņēmējdarbības ētikas kodeksu.
- Ieviesta sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība, kas tajā skaitā paredz sūdzību par GASO darbībām vai GASO sadarbošanos ar sadarbības partneriem, kas pārkāpj starptautiski pieņemtus cilvēktiesību, darba tiesību, vides un pretkorupcijas principus, reģistrāciju un izskatīšanu.

Galvenie indikatori

	<p>Saņemtās sūdzības*</p> <p>2019. gadā nav saņemtas sūdzības par uzņēmuma darbību vai arī ziņas par sadarbības partneru vai klientu pārkāpumiem.</p> <p>*Sūdzības, kuras tiek reģistrētas, ja konflikts vai situācija nav atrisināta saprātīgā laika posmā vai apmierinot puses.</p>
--	--

DARBINIEKI

Princips 3 Uzņēmumam ir jāgarantē biedrošanās brīvība un jāatzīst efektīvā kolektīvā pārrunu procedūra;

Princips 4 jāgarantē visu formu piespiedu un obligātā darba izslēgšana;

Princips 5 jāgarantē bērnu piespiedu darba likvidēšana; un

Princips 6 jāizslēdz nodarbinātības un profesijas diskriminācija.

Latvijā un Eiropas Savienībā darba tiesību joma ir ļoti attīstīta, kas arī atspoguļojas Eiropas Savienības kopīgajā un Latvijas nacionālajā regulējumā. GASO pilnībā ievēro darbaspēka tiesības gan darbinieku biedrošanās jomā, gan nediskriminācijas jomā. GASO stingri iestājas pret piespiedu un nelikumīgu bērnu nodarbinātību, ko tas arī pauž saviem klientiem, sadarbības partneriem un darbiniekiem ar KSA ziņojuma un Uzņēmējdarbības ētikas kodeksa starpniecību.

Ņemot vērā GASO lokālo darbību, būtiskākais jautājums darbaspēka jomā ir pusēm pieņemama darba koplīguma apstiprināšana, kas regulē visus galvenos jautājumus gan arodbiedrību, gan cilvēktiesību, gan darba tiesību jomā.

ARODBIEDRĪBAS

Kopējais novērtējums

GASO nodrošina un atbalsta darbinieku tiesības piedalīties arodbiedrībās un kolektīvi apspriest kolektīvās vienošanās.

Riski

Ņemot vērā Latvijas normatīvo regulējumu, kā arī GASO ieviestās procedūras, šajā jomā netiek saskatīti būtiski riski.

Mērķi

Nodrošināt abpusēji izdevīgu sadarbību un kolektīvu vienošanos attiecībā uz lēmumiem, kas skar darbinieku sociālo aizsardzību.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darba koplīgums (slēgts starp uzņēmumu un arodbiedrību jumta organizāciju).

Pasākumi

Iepriekš ieviestie pasākumi

- Ir izveidota darba strīdu komisijas institūcija, kurā piedalās darba devēja un arodbiedrību pārstāvji.
- Tiek nodrošinātas darba koplīguma apspriešanas sapulces, kurās piedalās uzņēmuma vadības pārstāvji, darbinieku un arodbiedrību pārstāvji.
- Reizi gadā tiek sniegts kopīgs pārskats par Koplīguma saistību izpildi.
- GASO atlīdzina izdevumus, kas saistīti ar darba strīdu komisiju apkalpošanu un darba strīdu izskatīšanu komisijās.

- GASO nodrošina telpas arodbiedrību sapulču norisei.
- GASO nodrošina telpas un sakaru līdzekļus arodbiedrības vadītājam.
- Pēc arodbiedrības pieprasījuma GASO nodrošina nepieciešamo informāciju par uzņēmuma darbību.
- Arodbiedrība izmanto GASO IT resursus savas informācijas izplatīšanai arodbiedrības biedriem.
- Arodbiedrība piedalās darbinieku veselības polises izvēles procesā.

Galvenie indikatori

	<p>Arodbiedrību iesaiste domstarpību risināšanā*</p> <p>2019. gadā nav bijusi vajadzība iesaistīt arodbiedrību domstarpību risināšanā.</p> <p>*Tās var būt dažāda veida domstarpības, tai skaitā domstarpības, kas neskar cilvēktiesību pārkāpumus; arodbiedrība iesaistās vienīgi biedru jautājumu risināšanā.</p>
--	--

PIESPIEDU UN BĒRNU DARBASPĒKS

Kopējais novērtējums

GASO darbojas pilnībā saskaņā ar Darba likuma un citu normatīvo aktu prasībām, un neiesaistās piespiedu un prettiesiskā bērnu nodarbināšanā. Retajos gadījumos, kad tiek nodarbināti pusaudži, tie tiek nodarbināti ārpus mācību laika un vienkāršos darbos, kuri nerada risku viņu drošībai, veselībai, tikumībai un attīstībai.

Riski

Ņemot vērā to, ka GASO darbojas pilnībā saskaņā ar Latvijas normatīvo regulējumu, kurš piespiedu un bērnu nodarbinātības jomā saskan ar ANO standartiem, savā darbībā kopumā GASO nesaskata riskus attiecībā uz pārkāpumiem piespiedu vai bērnu darbaspēka nodarbināšanā.

Mērķi

GASO stingri iestājas pret piespiedu un prettiesisku bērnu darbaspēka izmantošanu.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darba koplīgums.
- Trauksmes celšanas noteikumi.

Pasākumi

- Nav nepieciešami.

Galvenie indikatori

	<p>Saņemtās sūdzības</p> <p>2019. gadā nav saņemtas sūdzības par piespiedu vai nelegālu bērnu darbaspēku.</p>
--	--

Kopējais novērtējums

Latvijas likumdošanā ir plaši ietvertas normas, kas regulē nediskriminējošu attieksmi, un GASO tās pilnībā ievēro. GASO neliek nekādus šķēršļus noteiktām cilvēku grupām. Esošais darbinieku sastāvs ir izveidots, salāgojot GASO nepieciešamās profesionālās kompetences un darba tirgus piedāvājumu. GASO nodrošina, ka lēmumi attiecībā uz darbiniekiem tiek pieņemti balstoties uz atbilstošiem un objektīviem kritērijiem. Ņemot vērā nozares specifiku, GASO pievērš uzmanību sieviešu īpatsvara analīzei.

Riski

Kopumā riski GASO darbībā, kas būtu saistīti ar diskrimināciju, ir mazi. Atsevišķas diskriminējošas situācijas potenciāli var veidoties personāla atlases procesā prasībās uz valodu prasmēm. Ņemot vērā, ka Latvijā ikdienā bieži tiek izmantotas vairākas svešvalodas, uzņēmuma darbībā nepieciešams optimāli sabalansēt amata prasības pārvaldīt valodas un nepieciešamību kvalitatīvi apkalpot klientus.

Mērķi

Nodrošināt nediskriminējošu darbu vidi un tiesiskumu pret jebkuru personu.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Darbinieku ētikas kodekss.
- Amata novērtēšanas metodika.
- Saņemto sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtības nolikums.

Pasākumi

2019. gadā veiktie pasākumi

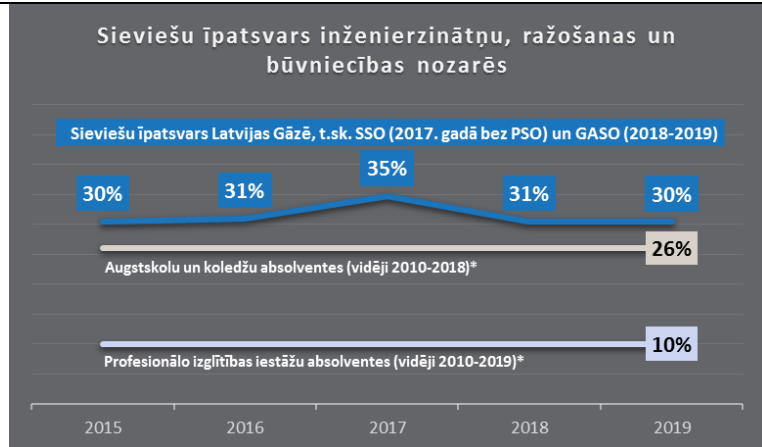
- GASO ir apstiprinājis un ieviesis iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, kura t.sk. paredz iespēju ziņot par cilvēktiesību pārkāpumiem.

Iepriekš ieviestie pasākumi

- Darba sludinājumos tiek norādītas konkrētas prasības pretendentiem, kas izriet no uzņēmumam nepieciešamajām profesionālajām kompetencēm un ir formulētas nediskriminējoši.
- Darbinieku atlases procesā netiek pieprasīta sensitīva personiska informācija par pretendentu, tai skaitā par reliģisko vai politisko pārliecību, ģimenes stāvokli, seksuālo orientāciju, etnisko izcelsmi u.c., kā arī netiek vērtētas tādas ārējās īpašības kā ādas krāsa, dzimums, vecums u.tml.
- GASO regulāri veic dažādu galveno demogrāfisko parametru analīzi.
- Darbinieku ētikas kodeksā ir noteikts diskriminācijas aizliegums.
- Ieviesta sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība, kas tajā skaitā paredz darba tiesību un cilvēktiesību darbavietā jomas skarošu sūdzību reģistrāciju un izskatīšanu.

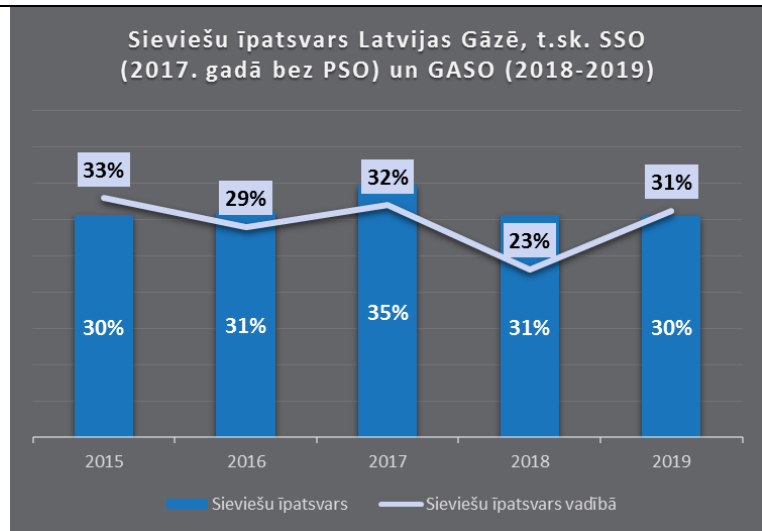
Galvenie indikatori

GASO strādājošo sieviešu īpatsvaru būtiski ietekmē jauniešu izglītības izvēles. Kā redzams grafikā, iepriekšējā desmitgadē (un, lai arī nav pieejami vecāki dati, ar augstu ticamības pakāpi arī iepriekšējās desmitgadēs) sieviešu īpatsvars saistīto nozaru absolventu vidū ir ļoti zems. Attiecīgi arī Latvijas Gāzē un GASO sieviešu īpatsvars ir salīdzinoši zems, atspoguļojot reālo darba tirgu.

*Centrālā statistikas pārvalde

Sieviešu īpatsvars iepriekš Latvijas Gāzē un 2018.-2019. gadā GASO kopumā atbilst nozares specifikai izglītības jomā. Sieviešu īpatsvars vadībā kopumā atbilst sieviešu īpatsvaram uzņēmumā.

Saņemtās sūdzības

2019. gadā nav saņemtas sūdzības par diskrimināciju darba vietā.

VIDE

Princips 7 Uzņēmumam ir jāatbalsta piesardzības pasākumi attiecībā uz izaicinājumiem, kas skar vidi;

Princips 8 jāuzņemas iniciatīvas veicināt lielāku atbildību pret vidi; un

Princips 9 jāveicina videi draudzīgu tehnoloģiju attīstība un izplatība.

GASO ir veicis visaptverošu izpēti par uzņēmuma darbības un piegādātā produkta ietekmi uz apkārtējo vidi. Detalizēts GASO ietekmes izvērtējums ir apskatāms GASO Vides politikā, kas ir pieejama uzņēmuma interneta vietnē.

GASO stingri kontrolē dabasgāzes sistēmas ekspluatāciju, metāna emisijas un rūpējas par sistēmas drošību. Ekspluatācijas joma ir stingri regulēta, un GASO ievēro visas prasības.

GASO apzinās, ka produkts – dabasgāze, kuru tas piegādā sadales sistēmā, ir videi draudzīgākais kurināmais, kas degšanas procesā rada zemākos siltumnīcefekta gāzu izmešus. Tādēļ GASO uzņēmējdarbībai ir ilgtspējīgi pamati un GASO, aizstājot citus kurināmos, sniedz būtisku ieguldījumu vides aizsardzībā.

GASO pats aktīvi izmanto dabasgāzes sniegto tehnoloģiju – koģenerācijas un autotransporta priekšrocības un palīdz citiem iegūt videi draudzīgo kurināmo un ar to saistītās tehnoloģijas.

Kopumā GASO lielākās raizes ir metāna emisiju ierobežošana, savukārt citās jomās GASO ietekme uz vidi ir salīdzinoši neliela.

AVĀRIJU NOVĒRŠANA UN TĪKLU DROŠĪBA

Kopējais novērtējums

Dabasgāze var būt ļoti bīstama lietošanā, radot postījumu cilvēkiem, īpašumam un videi, tādēļ GASO nodrošina drošu dabasgāzes piegādi, cilvēku izglītošanu un neatliekamo situāciju operatīvu novēršanu.

Tā ir Latvijas īpatnība, ka visā Latvijas teritorijā darbojas tikai viens sadales sistēmas operators, kas nodrošina sistēmas ekspluatāciju un avāriju novēršanu. Tam ir vairākas priekšrocības. Pirmkārt, valstī pastāv vienots Avārijas dienesta telefona numurs dabasgāzes sistēmas lietotājiem. Otrkārt, visi procesi tiek vadīti centralizēti, kas padara vienkāršāku sadarbību ar dažādiem dienestiem un pašvaldībām ārkārtas situācijās. Treškārt, tas ļauj efektīvi plānot ikdienas pasākumus, piemēram, ekspluatācijas darbus, aprīkojumu, autotransportu u.c.

Dabasgāzes sadales sistēmas ekspluatācija norit atbilstoši valsts regulējumam, nosacījumi ir noteikti valsts standartos un Ministru kabineta noteikumos Nr. 78 *Dabasgāzes tirdzniecības un lietošanas noteikumi*.

Riski

Produkta un sniegto pakalpojumu ietekme uz cilvēkiem ir viens no GASO lielākajiem riskiem KSA jomā, jo dabasgāze ir ugunsbīstama, sprādzienbīstama un smacējoša slēgtās telpās. Dabasgāzes sprādzienā iespējamās sekas ir potenciāli ļoti graujošas. Galvenie riski saistās ar nolietotu un vecu infrastruktūru, gāzes iekārtām patērētāju īpašumā un cilvēku rīcību gan lietojot dabasgāzi, gan veicot patvaļīgas manipulācijas gāzes iekārtās.

Savukārt lielākos zaudējumus GASO rada pazemes gāzesvadu pārraušana trešo personu darbības rezultātā.

Mērķi

- Nodrošināt drošu un ilgdzīvojošu infrastruktūru.
- Nodrošināt iedzīvotājiem operatīvu palīdzību ārkārtas situācijās.
- Ierobežot ietekmi uz vidi.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Avāriju un neatliekamo remontu lokalizācijas un likvidācijas plāni GASO dabasgāzes sadales sistēmā.
- Instrukcija par avārijas un neatliekamo remontu izsaukumu pieņemšanu.
- GASO dabasgāzes sadales sistēmas operatīvo sakaru shēma ārkārtas situācijās.
- Uzņēmuma standarts: Avāriju un neatliekamo remontu izsaukumu klasifikācija, uzskaitē un analīze dabasgāzes sadales un apgādes iekšējā sistēmā.
- Dažādas instrukcijas, kas nosaka avāriju novēršanas un remontdarbu veikšanas kārtību un darbu drošību.
- Rīkojums par iecirkņu mācību plāniem sadarbībai ar Valsts un administratīvo teritoriju operatīvajiem dienestiem.

Pasākumi

- GASO Rīgas iecirknī, kura pārziņā ir vairāk nekā puse lietotāju, ir atsevišķs Avārijas dienests, savukārt iecirkņos ir atsevišķas avārijas brigādes.
- Papildus vienotajam neatliekamajam telefona numuram 112 Latvijā pastāv savs dabasgāzes sistēmas neatliekamais numurs 114, zvanot uz kuru cilvēki tiek savienoti ar GASO Avārijas dienesta zvanu pieņēmējiem.
- Avārijas un neatliekamie izsaukumi un avārijas situāciju novēršana ir bezmaksas, tādējādi neradot kādus finansiālus šķēršļus klientiem izsaukt Avārijas dienestu.
- Avārijas dienesta un brigāžu darbinieki veic regulāru atestāciju.
- Avārijas dienesta un brigāžu darbinieki ir aprīkoti ar modernām ierīcēm gāzes noplūžu konstatēšanai un seku novēršanai.
- GASO Avārijas dienestam un iecirkņiem ir noslēgtas vienošanās ar Valsts un administratīvo teritoriju operatīvajiem dienestiem un citiem komunikāciju turētājiem par sadarbību ārkārtas situācijās.

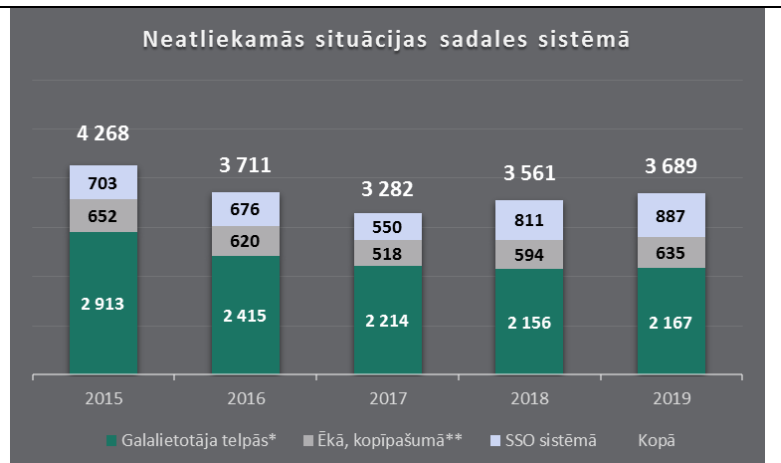
- Ik gadu tiek veikti aptuveni 400 mācību izsaukumi, kas ietver mācības kopā ar citiem operatīvajiem dienestiem.
- Gadījumos, kad ir traucēta centralizēta dabasgāzes padeve vairākiem lietotājiem vienlaikus, GASO veic klientu apziņošanu.
- GASO regulāri veic dabasgāzes sadales sistēmas tehniskās uzraudzības darbus, kā arī iekšējo gāzesvadu revīziju un hermētiskuma pārbaudes darbus atbilstoši normatīvajiem aktiem un Valsts standartiem.

Galvenie indikatori

Kopš 2015. gada nav būtiski mainījies galalietotāju skaits, tomēr neatliekamo izsaukumu skaits ir samazinājies.

Kā redzams grafikā, būtiskāko daļu neatliekamo situāciju veido galalietotāju īpašumā esošo iekārtu bojājumi, tādēļ it īpaši svarīga ir iedzīvotāju informētība par rīcību dabasgāzes noplūdes vai iekārtu bojājumu gadījumā.

2019. gadā dienā vidēji tika saņemti 10 neatliekamie izsaukumi.

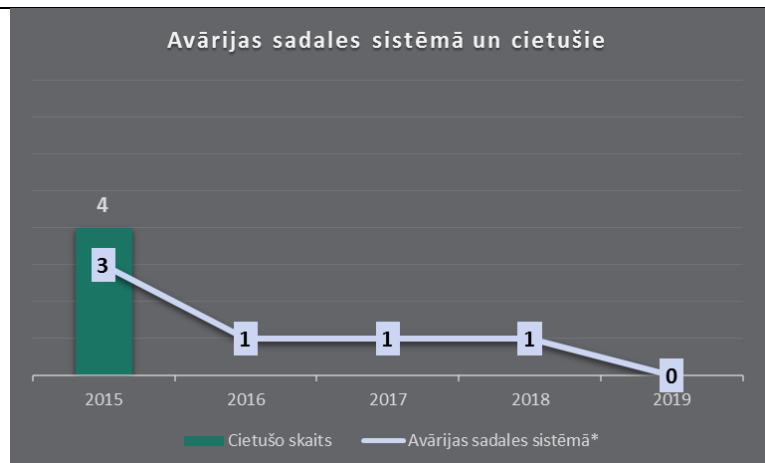

*Ietver iekārtas, par kuru ekspluatāciju ir atbildīgs gala lietotājs – dabasgāzes patēriņa skaitītājs, noslēgierīces, dabasgāzes aparatūra un gāzesvadi, kas atrodas galalietotāja telpās.

**Ietver fasādes gāzesvadus individuālās un daudzdzīvokļu ēkās, kā arī stāvvadus un iekšējos gāzesvadus līdz skaitītājam daudzdzīvokļu ēkās.

Avāriju (neatliekamās situācijas ar nopietnām sekām) kopumā sadales sistēmā ir ļoti maz.

2019. gadā Latvijā nebija nevienas neatliekamās situācijas, kas būtu klasificējama kā avārija.

*Ar avārijām tiek saprastas situācijas, kad dabasgāze ir izraisījusi ugunsgrēku, sprādzienu, kad ir bijuši būtiski piegādes pārtraukumi, būtisks kaitējums videi, kad sagāzējums telpās ir pārsniedzis sprādzienbīstamības apakšējo robežu vai kad avārijas rezultātā ir cietuši cilvēki.

Vides politika

GASO ir veicis visaptverošu savas darbības un dabasgāzes vides ietekmes izvērtējumu, rezultātus apkopojot GASO *Vides politikā*, t.sk. dokumentā nosakot GASO ētiskas darbības principus. Gan *Vides politika*, gan *Vides kodekss*, kas vienuviet apkopo visus *Vides politikā* noteiktos GASO darbības principus, ir pieejams GASO interneta vietnē.

Vides politikā nav iekļauta avāriju joma (ietekme dabasgāzes noplūžu, aizdegšanās un sprādzienu gadījumā), jo tā ir specifiska un būtiska vides un cilvēku ietekmes joma, kura būtu apskatāma atsevišķi no kopējās *Vides politikas*. Vienlaikus KSA ziņojumā avāriju joma ir apskatīta citās nodaļās.

GASO ir identificējis šādas GASO vides ietekmes jomas:

- sadales sistēmas būvniecība;
- sadales sistēmas ekspluatācija;
- dabasgāzes emisija GASO sadales sistēmā;
- vides ietekme lietotāju objektos;
- GASO saimniecības* gaisa piesārņojums;
- GASO saimniecības energoefektivitāte un energopatēriņš;
- GASO iepirkto preču un radīto atkritumu apsaimniekošana;
- GASO ūdens patēriņš un piesārņojums.

*GASO saimniecība – visa ietekme, izņemot pašas sadales sistēmas ietekmi, piemēram, katlumājas, autotransports, apgaismojums, atkritumi u.c.

Katrā no minētajām jomām GASO ir veicis:

- regulējuma un vides prasību izvērtējumu;
- vispārīgu GASO vides ietekmes izvērtējumu;
- vispārīgu vides ietekmes samazināšanas potenciāla izvērtējumu;
- regulāro vides ietekmes mērījumu definējumu;
- GASO principu noteikšanu (*Vides kodekss*).

Vides politika ir vispārīgs dokuments, bet vienlaikus tajā ir noteikti vairāki vides ietekmes mērījumi, kuri ir jāveic katru gadu un kuru rezultāti un interpretācijas ir iekļaujamas ikgadējā KSA ziņojumā.

Kopējais novērtējums

Valsts mērogā lielākais vides piesārņojums visā dabasgāzes izmantošanas ciklā rodas pie gala patērētājiem, kur rodas dabasgāzes zudumi iekšējās gāzesvadu sistēmās un iekārtās un kur dabasgāze tiek dedzināta un atmosfērā nokļūst CO₂, slāpekļa oksīdu u.c. izmeši. Kopumā dabasgāze kā produkts ir videi draudzīgākais kurināmais, un, aizstājot citas kurināmo alternatīvas, dabasgāze uzlabo vides kvalitāti.

Dabasgāze, salīdzinot ar citiem kurināmajiem, sadegšanas procesā rada ievērojami mazākus CO₂ izmešus, tādējādi radot mazāku siltumnīcefektu. Tāpat dabasgāze rada arī mazāko vides piesārņojumu cilvēku ikdienas vidē uz ielām un mājokļos. Dabasgāze, salīdzinot ar koksnes produktiem, ogleņiem un šķidrajiem kurināmajiem,

rada būtiski mazāku tvaika gāzes, sēra oksīdu, slāpekļa oksīdu, dūmu, kvēpu, pelnu un smago metālu pastāvīgo piesārņojumu gan lokālos katlos, gan lielās katlumājās un koģenerācijas stacijās. Iepriekšminētais piesārņojums veicina smoga veidošanos, cilvēku saslimšanu ar respiratorajām slimībām un negatīvi ietekmē ekosistēmas. Arī dabasgāzes izmantošana autotransportā, aizstājot benzīnu un dīzeļdegvielu, dot nozīmīgu ieguldījumu gan oglekļa dioksīda emisiju samazinājumā, gan gaisa kvalitātes uzlabošanā. Piemēram, dabasgāzes darbinātas automašīnas rada līdz pat 70% mazākus slāpekļa oksīdu izmešus, kas ir būtiski cilvēku plaušu veselībai.

GASO saimnieciskajai darbībai ir trīs galvenās vides ietekmes jomas – metāna (dabasgāzes) emisija atmosfērā no sadales sistēmas, enerģijas ražošana saimniecības vajadzībām (katlumājas, koģenerācija, lokālie katli) un energoresursu patēriņš (ēku apsildē, autotransportā un elektroierīcēs). Ņemot vērā darbinieku skaitu, autoparka lielumu un telpu platības, GASO rada arī nozīmīgu atkritumu daudzumu, kā arī ūdens patēriņu. Sadales sistēmas būvniecībai ir salīdzinoši maza vides ietekme, bet vienlaikus sadales sistēmas būvniecībai ir viskomplicētākās vides prasības.

Sadales sistēmā netiek izmantotas lielaudas iekārtas kā, piemēram, dabasgāzes pārvades sistēmās vai krātuvēs, kur spiediena nodrošināšanai izmanto iekšdedzes dzinējus vai turbīnas, tādēļ lielākie tiešie CO₂ izmeši GASO rodas no siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanas pašpatēriņa vajadzībām un autotransporta lietošanas. Tomēr, vērtējot siltumnīcefekta ietekmi, tieši dabasgāzes noplūde no sadales sistēmas rada vislielāko vides ietekmi, jo metānam ir ievērojami lielāka ietekme uz siltumnīcefekta veidošanos nekā CO₂.

Sadales sistēmas ekspluatācijā netiek izmantotas kaitīgas ķīmikālijas un neveidojas atmosfēru piesārņojošas vielas, kā arī netiek izmantoti dabas resursi un nerodas nozīmīgs atkritumu daudzums.

Kopumā GASO lielākās raizes ir metāna emisiju ierobežošana, savukārt citās jomās GASO ietekme uz vidi ir salīdzinoši neliela.

GASO pilnībā ievēro normatīvā regulējuma prasības, kā arī vairākās jomās darbojas atbilstoši augstākiem standartiem, nekā ir noteikts normatīvajā regulējumā.

Latvijas mērogā GASO gan savā saimniecības darbībā, gan siltumnīcefektu izraisīto gāzu kontekstā ir maznozīmīgs piesārņotājs. Vienlaikus GASO pastāv iespējas atsevišķās jomās pakāpeniski samazināt savu vides ietekmi, tādējādi dodot savu ieguldījumu vides kvalitātes uzlabošanā un klimata pārmaiņu ierobežošanā. Savukārt izbūvējot sadales sistēmu patērētājiem, kuri ar dabasgāzi aizvieto videi kaitīgākus kurināmos, GASO dod ieguldījumu kopējā piesārņojuma samazināšanā.

Riski

Detalizētāki katras jomas risku apraksti ir atrodamī GASO *Vides politikā*.

Sadales sistēmas būvniecība. Ņemot vērā to, ka sadales sistēma lielākoties tiek būvēta gar ceļiem un apdzīvotās vietās, GASO reti sastopas ar nepieciešamību šķērsot neapdzīvotas aizsargātas dabas teritorijas vai, piemēram, lielā apmērā cirst kokus.

Būvniecības laikā netiek izmantoti bīstami materiāli, kā arī nerodas nozīmīgs gaisa, ūdens vai augsnes piesārņojums.

Sadales sistēmas ekspluatācija. Kopumā iepriekš uzbūvētas sadales sistēmas ekspluatācija (neņemot vērā dabasgāzes emisijas) rada nenozīmīgu vides ietekmi, jo aizsargjoslu atmežošana un koku ciršana ir veikta sistēmas objektu izbūves laikā un lielākoties gāzesvadi atrodas pieejamās vietās ārpus mežiem.

Dabasgāzes emisija GASO sadales sistēmā. GASO vides ietekmes būtiskākie riski ir saistīti ar dabasgāzes emisiju no sadales sistēmas. Dabasgāzes galvenās sastāvdaļas – metāna ietekme uz siltumnīcefektu 100 gadu nogrieznī tiek vērtēta kā 25-34 reizes lielāka nekā no CO₂¹⁶, tādēļ tās emisija atmosfērā ir maksimāli jāierobežo. Dabasgāze no sadales sistēmas atmosfērā nokļūst trīs ceļos: pastāvīgos zudumos no sadales tīkliem, remontdarbu laikā un avārijās. Būtiskākais piesārņojums rodas tieši pastāvīgos zudumos.

Vides ietekme lietotāju objektos. Būtiskākā vides ietekme lietotāju objektos rodas dabasgāzes sadedzināšanas iekārtās, dabasgāzes sadedzināšanas procesā radot CO₂ un NO_x piesārņojumu. Savukārt dabasgāzes noplūde no lietotāju īpašumā esošās sistēmas neblīvumiem rada būtiskāko metāna emisiju atmosfērā visā dabasgāzes piegādes un lietošanas ķēdē. Gan CO₂, gan metāns ir būtiski atmosfēras piesārņotāji un siltumnīcefekta izraisītāji.

GASO saimniecības gaisa piesārņojums. GASO nodrošina gandrīz visa pašiem nepieciešamā siltuma ražošanu, kā arī koģenerācijas stacijā saražo vēl aptuveni 30% no pašpatēriņam nepieciešamās elektroenerģijas. Turklāt GASO ik gadu izmanto aptuveni 220-230 automašīnas. Ņemot vērāt to, ka GASO visu pašu saražoto enerģiju iegūst no dabasgāzes, kā arī dabasgāzes izmantošanu autoparkā, GASO kopumā ir nodrošinājis augsti efektīvu un videi draudzīgu saimniekošanu.

GASO saimniecības energoefektivitāte un energopatēriņš. GASO saimniecībā energoefektivitāte ir būtiska četrās darbības jomās – enerģijas ražošanas tehnoloģiskajos risinājumos, ēku energoefektivitātē, elektroenerģiju patērējošās iekārtās un autotransportā.

Enerģija GASO tiek ražota trim mērķiem – siltumam telpu apkurē un ūdens uzsildīšanā, elektrības patēriņam un mazākā apmērā aukstuma ražošanai. Raugoties no tehnoloģiju aspekta, GASO savā darbībā izmanto augsti efektīvas un modernas iekārtas. Kopumā pašu ražotā enerģija ir ļāvusi nodrošināt efektīvu dabas resursu patēriņu un zemāku vides ietekmi, salīdzinot ar kurināmo alternatīvām vai centralizēto siltumapgādi.

Ēku energoefektivitātei ir būtiska nozīme kopējā GASO energoresursu patēriņā, jo apkure veido aptuveni 50% no visa GASO energopatēriņa. GASO rūpējas par ēku

¹⁶ Starpvalstu klimata pārmaiņu panelis (Intergovernmental Panel on Climate Change); *IPCC Fifth Assessment Report: Climate Change 2013. The Physical Science Basis. Working Group I Contribution to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change – 8.7 Emission Metrics*. 714. lpp. <https://www.ipcc.ch/report/ar5/wg1/> (apskatīts 02.01.2019.); Latvijas regulējumā un Eurostat datos tiek izmantots koeficients 25, kas atbilst Starpvalstu klimata pārmaiņu paneļa 4. ziņojumā ietvertajām vērtībām: Ministru kabineta noteikumu Nr. 42 *Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika* 1. pielikuma 8. tabula

tehnisko stāvokli, kopumā nodrošinot normatīvajiem aktiem atbilstošu ēku energoefektivitāti.

Elektroenerģiju patērējošās iekārtas ir iedalāmas vairākās kategorijās – apgaismojums, datortehnika, sadzīves iekārtas, klimata kontroles iekārtas, tehniskās saimniecības iekārtas (dabaszāzes uzpildes iekārtas, kompresori, instrumenti u.c.), gāzesvadu katodaizsardzība. Atsevišķās kategorijās, piemēram, gāzesvadu katodaizsardzībā, būtisku energoefektivitātes paaugstinājumu nav iespējams sasniegt, bet atsevišķās kategorijās, piemēram, datortehnikas iekārtās un sadzīves elektroiekārtās sistemātiska iekāru izvēle ļautu samazināt elektroenerģijas patēriņu.

GASO autoparks tiek regulāri atjaunināts, un iegādātas tiek vienīgi jaunas automašīnas. Tas nodrošina vidējā termiņā autoparka atbilstību Eiropas Savienības autotransporta vides prasībām. GASO arī izmanto viedās sistēmas autotransporta degvielas patēriņa monitoringam.

GASO iepirkto preču un radīto atkritumu apsaimniekošana. GASO savā darbībā rada dažāda veida atkritumus – sadzīves, būvniecības, bioloģiskos, bīstamos un videi kaitīgos. Vienlaikus GASO radītie bīstamie atkritumi pamatā ir tādi, kas ir saistīti ar dažādu saimniecībā izmantojamu preču lietošanu, piemēram, baterijas, motoreļļas, bīstamās elektroiekārtas u.tml., bet tieši sadales sistēmas būvniecības vai ekspluatācijas gaitā GASO nerada bīstamos atkritumus.

GASO ūdens patēriņš un piesārņojums. GASO gan savā saimniecībā, gan sadales sistēmas būvniecībā vai ekspluatācijā nerada ūdens piesārņojumu. GASO savām vajadzībām patērē optimālu ūdens daudzumu.

Mērķi

Detalizētāk katras jomas mērķi un vides ietekmes samazināšanas potenciāls ir aprakstīts *GASO Vides politikā*.

Sadales sistēmas būvniecība. GASO mērķis sadales sistēmas būvniecībā ir nodrošināt optimālas būvniecības izmaksas, pēc iespējas samazinot katra būvniecības objekta ietekmi uz vidi. Kopumā līdz šim GASO savā darbībā ir bijis videi draudzīgs, un nepastāv tādu procedūru vai tehnoloģiju, kuru izmaiņu rezultātā varētu sasniegt būtisku vides ietekmes samazinājumu.

Sadales sistēmas ekspluatācija. GASO mērķis ir droša dabaszāzes piegāde un minimāla vides ietekme avāriju gadījumā. Lai šo mērķi realizētu, GASO ir nepieciešams uzturēt atbilstošā kārtībā aizsargjoslas, nodrošinot sadales sistēmas drošu funkcionēšanu, cilvēku un īpašuma aizsardzību avāriju gadījumā un piekļuvi objektiem, lai operatīvi novērstu avārijas, kas cita starpā samazina videi kaitīgā metāna noplūdes apjomu. Kopumā GASO šos uzdevumus izpilda un nodrošina mērķa izpildi.

Dabaszāzes emisija GASO sadales sistēmā. Pastāvīgo emisiju samazināšana ir atkarīga no tehniskā stāvokļa sadales sistēmā, kura, lai arī lielā daļā tiek ekspluatēta ilgu laiku, ir labā tehniskā stāvoklī. Atbilstoši faktiskajai situācijai GASO vides ietekmes mērķis zudumu jomā ir sadales sistēmas ekspluatācijas laikā nodrošināt emisiju apjomu zemākā līmenī nekā vidēji Eiropas Savienībā. Minētais mērķis tiek izpildīts.

Remontdarbu jomā nav saskatāms būtisks emisiju samazināšanas potenciāls un šajā jomā ir noteikts vispārīgs mērķis ievērot darbu veikšanas kārtību un nodrošināt darbinieku atbilstošu kvalifikāciju, tādējādi nodrošinot minimālu dabasgāzes izplūdi atmosfērā remontdarbu un pieslēgumu izbūves laikā. Minētais mērķis tiek izpildīts.

Arī avāriju jomā nav saskatāms būtisks emisiju samazināšanas potenciāls, tomēr šajā jomā pastāv risks pieaugt emisiju apjomam, ja netiek uzturēts GASO procedūru un sabiedrības informētības atbilstošs līmenis. Līdz ar to šajā jomā ir noteikts vispārīgs mērķis ievērot darbu veikšanas kārtību, nodrošināt darbinieku atbilstošu kvalifikāciju un avārijas dienesta operativitāti, tādējādi nodrošinot iespēju neatliekamās situācijās maksimāli ātri lokalizēt noplūdes un ierobežot izplūdušās dabasgāzes daudzumu, kā arī nodrošināt sabiedrības izpratni par dabasgāzes bīstamību. Minētie mērķi tiek izpildīti.

Vides ietekme lietotāju objektos. Visā dabasgāzes piegādes un lietošanas posmā tieši galalietotāji var dot visbūtiskāko ieguldījumu vides ietekmes samazināšanā. Lai arī GASO nav tiešas ietekmes uz šo posmu, ar izglītošanas un informēšanas pasākumiem var panākt sabiedrības izpratnes pieaugumu par dabasgāzes izmantošanas pozitīvajām un negatīvajām pusēm, kā arī jomām, kurās individuālie ieguldījumi un pūliņi var nest būtisku vides ietekmes samazinājumu. Pirmkārt, GASO nodrošina sabiedrības izpratni un informētību par dabasgāzes potenciālu vides ietekmes uzlabošanā sektoros, kur tiek izmantoti mazāk efektīvi un mazāk videi draudzīgi kurināmie vai auto degviela. Otrkārt, GASO informē sabiedrību par neefektīvi dedzinātas dabasgāzes radīto vides ietekmi un negatīvajām finansiālajām sekām, kā arī informēt par tirgū pieejamām augsti efektīvām iekārtām. Treškārt, GASO rūpējas par sadales sistēmas, t.sk. iekšvadu tehnisko stāvokli atbilstoši normatīvā regulējuma prasībām, kā arī veicināt lietotāju investīcijas modernās iekārtās un komunikāciju tehniskajā stāvoklī. Ceturtkārt, GASO veicina CNG infrastruktūras attīstību Latvijā, nodrošinot tehnisko atbalstu un citas kompetences uzņēmumiem, kuri investē uzpildes staciju izveidē.

GASO saimniecības gaisa piesārņojums. GASO gadu laikā ir mērķtiecīgi virzījies uz plašāku dabasgāzes izmantošanu enerģijas ražošanā un autotransportā, tādēļ turpmākais vides ietekmes samazināšanas potenciāls ir ierobežots. Galvenokārt pastāv iespēja palielināt ar dabasgāzi darbināmu automašīnu skaitu. Kopumā GASO mērķis ir palielināt dabasgāzes īpatsvaru savā patēriņa bilancē, tādējādi nodrošinot pozitīvu ietekmi uz vidi.

GASO saimniecības energoefektivitāte un energopatēriņš. Enerģijas ražošanas jomā GASO mērķis ir maksimāli izmantot dabasgāzi enerģijas ražošanā, kas jau pašā saknē nodrošina labus energoefektivitātes rādītājus ražošanā. Ēku energoefektivitātes jomā GASO mērķis ir nodrošināt normatīvajām prasībām atbilstošu ēku energoefektivitāti, ievērojot ēku tehniskās un kultūrvēsturiskās prasības un ievērojot nepieciešamību nodrošināt patīkamu darba vidi. Elektroenerģiju patērējošo iekārtu jomā GASO mērķis ir būt energoefektīvam, izmantojot aktuālas energoefektīvas tehnoloģijas, plānojot nepieciešamās iekārtu jaudas un nosakot iepirkto elektroiekārtu energoefektivitātes standartus centrālajos un individuālajos iepirkumos, ja vien šādi standarti ir nosakāmi

konkrētām iekārtām un iekārtu darbaspējas nav kritiskas funkciju veikšanai. Savukārt autotransporta jomā būtiskākas ir vides un degvielas patēriņa, nevis energoefektivitātes prasības, jo energoefektīvākie dīzeļdegvielas dzinēji ir videi nedraudzīgākie dzinēji, – attiecīgi GASO pēc iespējas sabalansē praktiskās vajadzības, dzinēja jaudu un citus parametrus, kas ietekmē degvielas patēriņu, vienlaikus vietās, kur ir pieejama CNG infrastruktūra, dodot priekšroku dabasgāzes auto.

GASO iepirkto preču un radīto atkritumu apsaimniekošana. Kopumā GASO ievēro normatīvā regulējuma prasības, bet atsevišķās jomās ir panākams progress, piemēram, samazinot papīra dokumentu apriti un nodrošinot kvalitatīvāku un pilnvērtīgāku atkritumu šķirošanu.

GASO ūdens patēriņš un piesārņojums. Ņemot vērā to, ka ūdens nav iesaistīts GASO pamatdarbības tehniskajos procesos, kopumā GASO vides ietekme caur ūdens patēriņu ir minimāla, savukārt ūdens patēriņš saimniecībā ir optimāls. Līdz ar to GASO šajā jomā nav izvirzījis kādus specifiskus mērķus.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Vides politika.
- Aprēķinu metodika dabasgāzes tehnoloģisko zudumu aprēķinam sadales sistēmā (t.sk. zudumu aprēķins no lietotāju gāzes apgādes iekšējās sistēmas un avārijas izmešiem).
- Ikgadējais Pārskats par siltumnīcefekta gāzu emisiju.
- Rīkojums par energopārvaldību.
- Rīkojums par vides aizsardzības normatīvo aktu prasību izpildi un dabas resursu nodokļa aprēķināšanas kārtību
- Rīkojums par dabasgāzes pašpatēriņu un zudumiem
- Saņemto sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtības nolikums.
- Trauksmes celšanas noteikumi.

Pasākumi

2019. gādā veiktie pasākumi

- 2019. gadā ir izstrādāta *Vides politika*, plaši izpētot visus jautājumus, kas skar GASO darbības vides ietekmi, kā arī ir noteikti GASO vides ietekmes principi sistēmas attīstībā jeb izveidots Vides kodekss.
- Atbilstoši *Vides politikā* noteiktajam, KSA ziņojumā tiek izvērtēta GASO atbilstība *Vides politikā* noteiktajiem principiem, kā arī tiek publicēti ikgadējie vides ietekmes mērījumi un to interpretācija.
- GASO ir apstiprinājis un ieviesis iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, kura t.sk. paredz iespēju ziņot par vides ietekmes pārkāpumiem.

Metāna emisija

- GASO ir iecelta atbildīgā persona par vides jautājumu monitoringu.
- Katru ceturksni GASO sagatavo pārskatus par dabasgāzē esošo siltumnīcefekta gāzu (galvenokārt metāna) izplūdi atmosfērā, par ko tiek maksāts dabas

resursu nodoklis, kā arī reizi gadā šāds pārskats tiek iesniegts Latvijas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai.

Saimniecība

- Kopš 2016. gada ir ieviesta uzņēmuma energopārvaldības sistēma.
- Izveidota darba grupa, kas uztur energopārvaldības sistēmu atbilstoši LVS EN ISO 50001:2018 standartam.
- Ir veikta uzņēmuma energoresursu padziļināta analīze, kā rezultātā GASO ir noteikti būtiskie energopatēriņa procesi, kā arī definēti galvenie energorādītāju indikatori, kas tiek monitorēti un izvērtēti atbilstoši darbības sfērai.
- Reizi gadā tiek veikts energoaudits.
- Katru gadu tiek izstrādāti un apstiprināti uzņēmuma energopārskati, kā arī tiek noteikti galvenie energoefektivitātes mērķi nākamajam gadam.
- Uzņēmumā no 2017. gada līdz 2019. gadam tika īstenoti 47 energoefektivitātes pasākumi, kas ļāva samazināt kopējo enerģijas patēriņu par 1142 MWh.
- GASO katru gadu Valsts vides dienestam sniedz datus par C piesārņojuma kategorijas katlumāju izmešu apjomu.
- GASO sistemātiski katru gadu atjauno daļu no autoparka, tādējādi nodrošinot, ka kopumā autoparks atbilst mūsdienu prasībām pret vidi.
- Autotransportam ir noteikts vidējais degvielas patēriņš atbilstoši Ceļu satiksmes drošības direkcijas aprēķiniem, tādējādi veicinot videi draudzīgākus autotransporta lietošanas paradumus.
- Katru ceturksni GASO sagatavo pārskatus par saimniecībā izmantotajiem bīstamajiem produktiem (piemēram, akumulatoriem) un iepakojumu, par ko tiek maksāts dabas resursu nodoklis.

Atkritumu apsaimniekošana

- GASO tiek šķiroti un atsevišķi nodoti šādi atkritumi: datortehnika, metāllūžņi, celtniecības materiāli un riepas.
- GASO lielākajā daļā iecirkņu tiek šķiroti un atsevišķi nodoti šādi atkritumi: papīrs, plastmasa, lampas un baterijas.
- GASO ir noslēgts līgums par izlietotā iepakojuma apsaimniekošanu, kas tostarp atbrīvo GASO no dabas resursu nodokļa par izlietoto iepakojumu maksāšanas.

Kopējie pasākumi

- Ieviesta sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība, kas tajā skaitā paredz vides ietekmes jomas skarošu sūdzību reģistrāciju un izskatīšanu.

Nākotnes pasākumi

- Pasākumi, kas ir saistīti ar Vides politikā ietverto jautājumu izvērtēšanu.

Galvenie indikatori

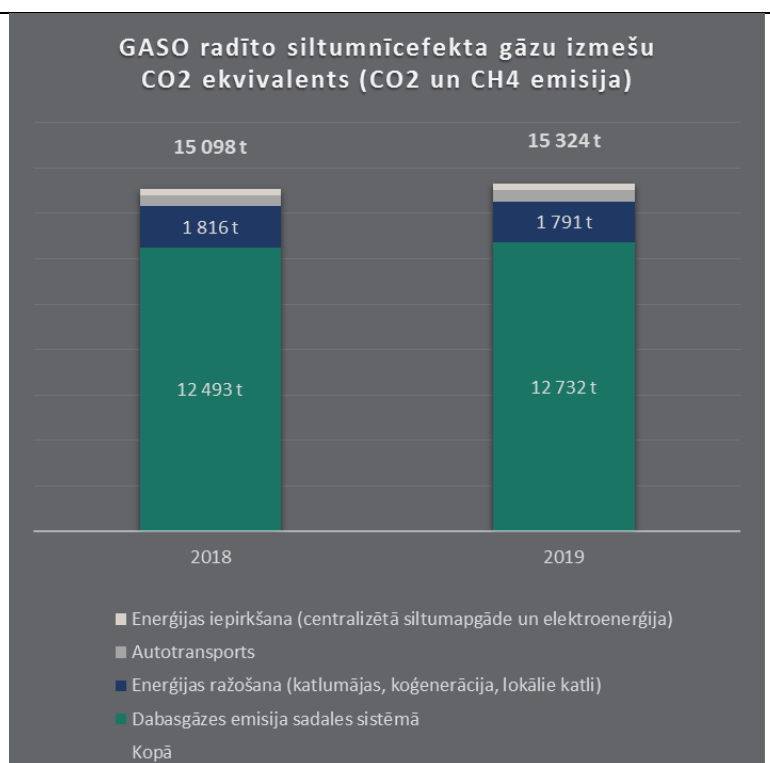
- 2019. gadā sadales sistēmas būvniecības vai ekspluatācijas gaitā GASO nav nodarījis būtisku kaitējumu videi, kā arī nav veicis platību atmežošanu.
- 2019. gadā GASO radīja aptuveni 179 kg sadzīves atkritumu uz vienu darbinieku. Salīdzinājumam, viena persona mājāsaimniecībā gadā rada aptuveni 300-420 kg atkritumu (novērtējums atšķiras dažādos avotos).¹⁷
- Izpildot augstā spiediena noslēgierīces nomaiņu, cauruļvadā tika konstatēti naftas produktus saturoši nogulšņi (23 m³), kuru utilizāciju nodrošināja SIA "EKO OSTA". Citu īpašu situāciju saistībā ar bīstamajiem atkritumiem 2019. gadā nav bijis.
- 2019. gadā GASO visām vajadzībām patērēja 12,9 tūkst. m³ ūdens, kas bija aptuveni 15 m³ ūdens uz vienu darbinieku gadā. Salīdzinājumam, vienas personas sagaidāmais ūdens patēriņš mājāsaimniecībā gada laikā ir aptuveni 40 m³.¹⁸

GASO oglekļa pēdas nospieduma aprēķins pirmoreiz ir veikts 2019. gadā.

GASO oglekļa pēdas nospiedums galvenokārt ir saistīts ar dabasgāzes (metāna) emisiju atmosfērā (metānam aprēķinos izmantots CO₂ ekvivalenta koeficients 25).

Pašu saražotā siltumenerģija ir ievērojami draudzīgāka videi nekā piegādātā.

Kopumā GASO radītais oglekļa pēdas nospiedums ir neliels, ņemot vērā salīdzinoši mazos dabasgāzes zudumus sistēmā un dabasgāzes izmantošanu pašu enerģijas ražošanā un autotransportā.

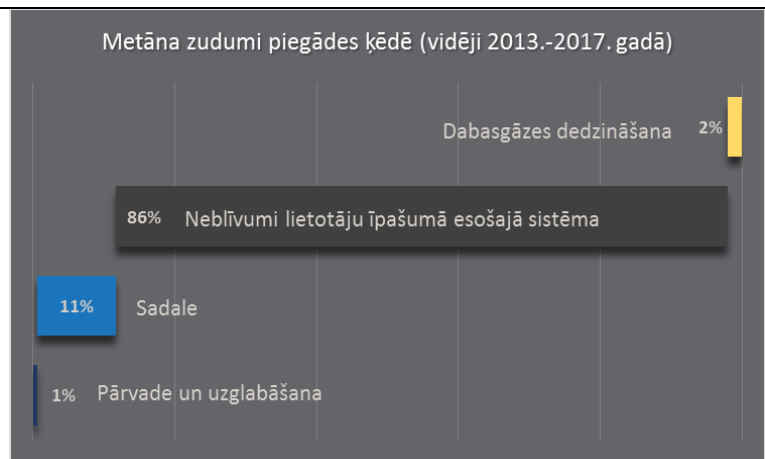

Enerģijas iepirkšanas radītais CO₂ izmešu daudzums rēķināts atbilstoši datiem par 2018. gadu.

¹⁷ http://varam.gov.lv/lat/aktual/preses_relizes?doc=25783; <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vide-un-dzivnieki/viens-rigas-iedzivotajs-gada-sarazo-320-kilogramus-atkritumu.a223419/>; <https://www.tvnet.lv/4947567/cik-daudz-atkritumu-katrs-cilveks-rada-vismaz-300-kg-gada> (visi avoti apskatīti 06.01.2020.)

¹⁸ Ministru kabineta noteikumu Nr.332 *Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 221-15 "Ēku iekšējais ūdensvads un kanalizācija"* 4. pielikums

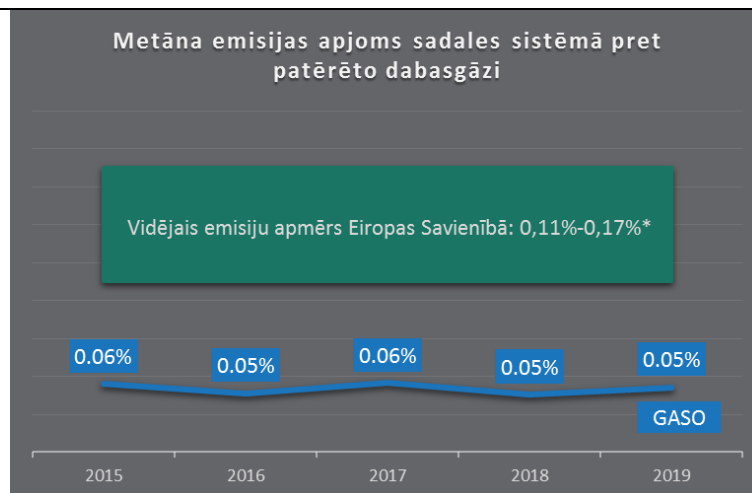
Būtiskākais dabasgāzes (metāna) emisijas apjoms rodas lietotāju īpašumā esošajā sadales sistēmā, kur dabasgāze noplūst no neblīvējumiem savienojumos, iekārtās u.c.

Avots: LATVIA'S NATIONAL INVENTORY REPORT, Submission under UNFCCC and the Kyoto Protocol, Common Reporting Formats (CRF), 1990 - 2017, 2019, <https://www.meteo.lv/lapas/sagatavotie-un-iesniegtie-zinojumi?id=1153&nid=393>

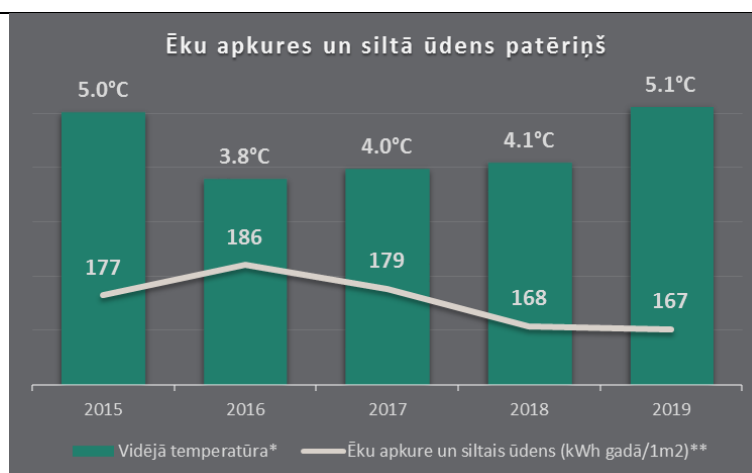
Latvijas dabasgāzes sadales sistēmā aprēķinātais metāna emisijas apjoms ir aptuveni divreiz trīsreiz mazāks nekā vidēji Eiropas Savienībā.

Dabasgāzes emisija no sadales sistēmas ir neizbēgama, tādēļ kā negatīvu rezultātu varētu vērtēt emisiju apjomu virs vidējā Eiropas Savienības rādītāja.

*Eiropas dabasgāzes industrijas tehniskā asociācija MARCOGAZ; Survey methane emissions for gas distribution in Europe, Update 2017, 2018 (marcogaz.org)

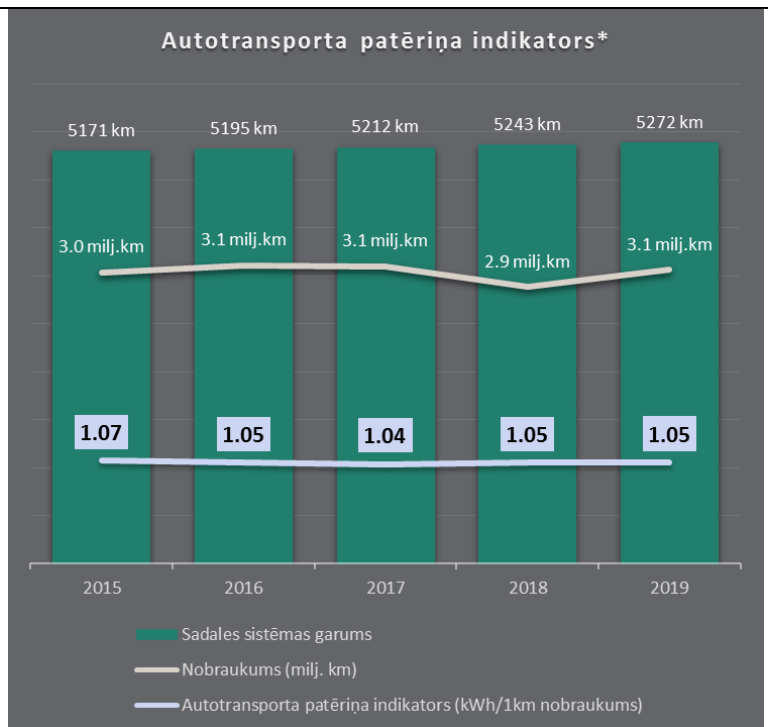
GASO ēku apkures un siltā ūdens patēriņā būtiska loma ir siltumenerģijai apkures sezonā. Dati liecina, ka kopumā pastāv saistība starp gaisa temperatūru un kopējo patēriņu (mazāka gaisa temperatūra rezultējas lielākā patēriņā), kas ir raksturīgi ziemeļu zemēm.

*Vidējā gaisa temperatūra Latvijā apkures sezonā (jan.-mai. un sep.-dec.); avots: Centrālā statistikas pārvalde.

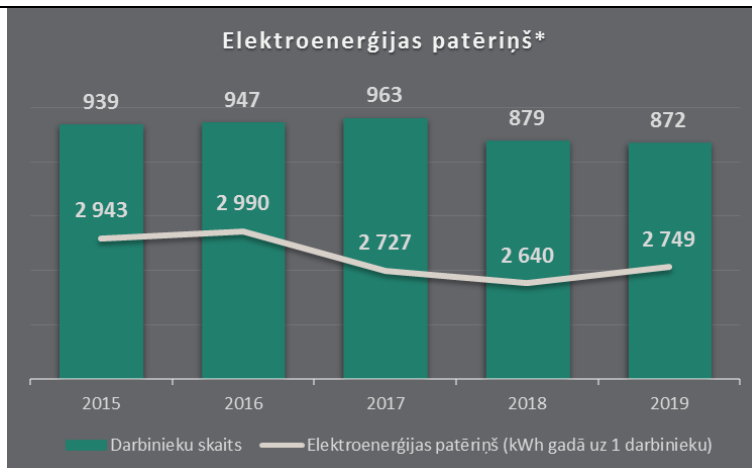
**Iepirktais siltums 2015. gadā aprēķināts, balstoties uz 2016.-2019. gada vidējiem patēriņiem.

Kopumā autotransporta patēriņa indikators ir nemainīgs, jo iepriekšējos gados nav bijušas būtiskas gāzesvadu garuma vai klientu skaita izmaiņas, kas palielinātu nobraukumu, kā arī nav bijušas būtiskas autoparka izmaiņas.

*Aprēķinos līdz 2017. gadam iekļauts tirgotāja autoparks, kas veido aptuveni 10% no autotransporta daudzuma.

Elektroenerģijas patēriņa indekss kopš 2015. gada ir samazinājies par 7%, kas ir skaidrojams ar virkni faktoriem (energoefektivitātes pasākumiem, reorganizāciju, telpu plānošanu u.c.).

* Aprēķinos līdz 2017. gadam iekļauti tirgotāja un SSO dati.

Šaņemtās sūdzības

2019. gadā nav saņemtās sūdzības par GASO radīto vides ietekmi.

Kopējais novērtējums

GASO atbalsta jaunu un videi draudzīgu tehnoloģiju izmantošanu gan pašā dabasgāzes sadales sistēmā, gan savā saimniecībā.

Dabasgāzes piegādes nodrošināšanai netiek izmantoti energoresursi, jo dabasgāze no pārvades sistēmas tiek saņemta ar pietiekamu spiedienu, lai to nogādātu līdz gala patērētājam bez spiediena paaugstināšanas. Tādēļ dabasgāzes piegādes procesā galvenā loma ir tādiem tehnoloģiskajiem procesiem, kuros netiek patērēti būtiski energoresursu apjomi. Sadales sistēmas operators ilgtermiņā ir veicis ieguldījumus jaunāko tehnoloģiju un zināšanu iegūšanā, tādējādi nodrošinot efektīvu sadales sistēmas ekspluatāciju.

Riski

Ņemot vērā tehnoloģijas un procesus, kas tiek izmantotas dabasgāzes sadales sistēmā, kopumā ir zemi emisiju riski tehnoloģiju dēļ.

Mērķi

Izmantojot jaunākās tehnoloģijas un zināšanas, sadales sistēmā samazināt metāna emisiju daudzumu, remontdarbu laiku un avāriju radīto ietekmi uz vidi, cilvēkiem un īpašumu.

Palielināt dabasgāzes īpatsvaru GASO energobilancē, izmantojot to enerģijas ražošanā un autotransportā.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Vides politika.
- Energopolitika.
- Rīkojums par energopārvaldību.

Pasākumi

2019. gadā veiktie pasākumi

- 2019. gadā ir izstrādāta *Vides politika*, plaši izpētot visus jautājumus, kas skar GASO darbības vides ietekmi, t.sk. izvērtējot virkni tehnoloģiju prasību un iespēju un GASO atbilstību tām.
- *Vides politikas* izstrādes ietvarā ir izvērtēta virkne elektroenerģiju patērējošo, kā arī automašīnu riepu efektivitātes klases ietekme uz elektroenerģijas un degvielas patēriņu.
- Atbilstoši *Vides politikā* noteiktajam, KSA ziņojumā tiek izvērtēta GASO atbilstība *Vides politikā* noteiktajiem principiem, kā arī tiek publicēti ikgadējie vides ietekmes mērījumi un to interpretācija.
- 2019. gadā īstenoti 17 energoefektivitātes pasākumi ar kopējo plānoto ietaupījumu 779 MWh/gadā.

Sadales sistēmas ekspluatācija

- GASO jau daudzus gadus savā darbā izmanto tādas tehnoloģijas, kas ļauj veikt gāzesvadu pieslēgumu izbūvi un remontdarbus ar nelielu dabasgāzes izplūdi atmosfērā.
- Sadales sistēmas operators daudzu gadu garumā ir pilnībā rekonstruējis dažādu kategoriju gāzes spiedienu regulējošas iekārtas, aizstājot padomju laiku ierīces ar modernām ierīcēm.
- Laika posmā no 2012. līdz 2018. gadam tika veikta plānveida katodaizsardzības sistēmas modernizācija un automatizācija, kā rezultātā katodaizsardzības iekārtu jomā ir sasniegta optimāla energoefektivitāte.
- Kopš 2011. gada sadales sistēmas operators realizē ēku ievadu mezglu rekonstrukcijas programmu, kā rezultātā ievērojami samazinās dabasgāzes noplūdes iespējas no ievadu mezgliem.
- Dabasgāzes noplūžu atklāšanai tiek izmantoti moderni gāzes noplūdes detektori, piemēram, sadales sistēmas gāzesvadu apsekošanai tiek izmantots uz automašīnas uzstādīts lāzera gāzes detektors.

Saimniecība

- Rīgā un gandrīz visos GASO iecirkņos siltumapgādē tiek izmantota videi draudzīgā un efektīvā dabasgāze.
- Gan Rīgā, gan lielākajā daļā iecirkņu ir savas individuālās apkures katlumājas, kurās ir veikta pakāpeniska modernizācija vairāku gadu garumā, tādējādi nodrošinot energoapgādes energoefektivitāti.
- 2017. gada septembrī Rīgā, Vagonu ielas ēku kompleksā darbību uzsāka dabasgāzes koģenerācijas stacija (125 kW_{el} un 189 kW_{th}), nodrošinot elektroenerģijas ražošanu pašpatēriņam (aptuveni 30% no kopējā GASO patēriņa) un bāzes siltuma jaudu, savukārt vasaras laikā ražojot elektroenerģiju un silto ūdeni. Visa stacijā saražotā enerģija tiek patērēta pašu vajadzībām.
- Ēku un teritoriju apgaismojumā, kas tiek izmantots pastāvīgi, ir veikta visu spuldžu nomaina uz energoefektīvām spuldzēm, kā arī norit pakāpeniska spuldžu nomaina visā GASO.
- Rīgā, Vagonu ielas ēku kompleksā plānveida tiek uzstādīti kontroles elektroenerģijas skaitītāji katrai individuālai ēkai, lai veiktu katras ēkas monitoringu un patēriņa izvērtējumu. 2018. gadā Vagonu ielas 20 teritorijā tika uzstādītas 4 elektrotīkla monitoringa ierīces *Gridlink*, kas ļauj veikt nepārtrauktus mērījumus elektrotīklā un tam pievienotajās ierīcēs un nosūtīt šos mērījumu datus uz tiešsaistes analīzes un vizualizācijas sistēmu. 2018. gadā Vagonu ielas 20 teritorijā divās ēkās tika uzstādīti siltumenerģijas plūsmas skaitītāji.
- GASO ilgtermiņā veic pakāpenisku ēku siltināšanu un logu un durvju nomainu, lai paaugstinātu ēku energoefektivitāti.
- Aptuveni 29% no GASO automašīnām izmanto dabasgāzi kā degvielu. Dabasgāzes izmantošana autotransportā ir ne vien efektīva no izmaksu viedokļa, bet arī būtiski pozitīva no izmešu viedokļa. Ievērojami lielāku skaitu

dabasgāzes automašīnu nav iespējams nodrošināt, jo ne Rīgā, ne reģionos nav izbūvēta dabasgāzes uzpildes infrastruktūra. GASO nodrošina sava autotransporta uzpildi lokālajā GASO uzpildes stacijā Rīgā, kas ir paredzēta vienīgi GASO vajadzībām.

- GASO automašīnas ir aprīkotas ar GPS un degvielas uzskaites ierīcēm, kas ir ļāvis iekonomēt patērētās degvielas daudzumu par vienu trešdaļu, jo šādi mērījumi ļauj plānot efektīvāku darbību, plānot maršrūtus un individuāli sekot līdzi patēriņam.

Nākotnes pasākumi

- Pasākumi, kas ir saistīti ar Vides politikā ietverto jautājumu izvērtēšanu.

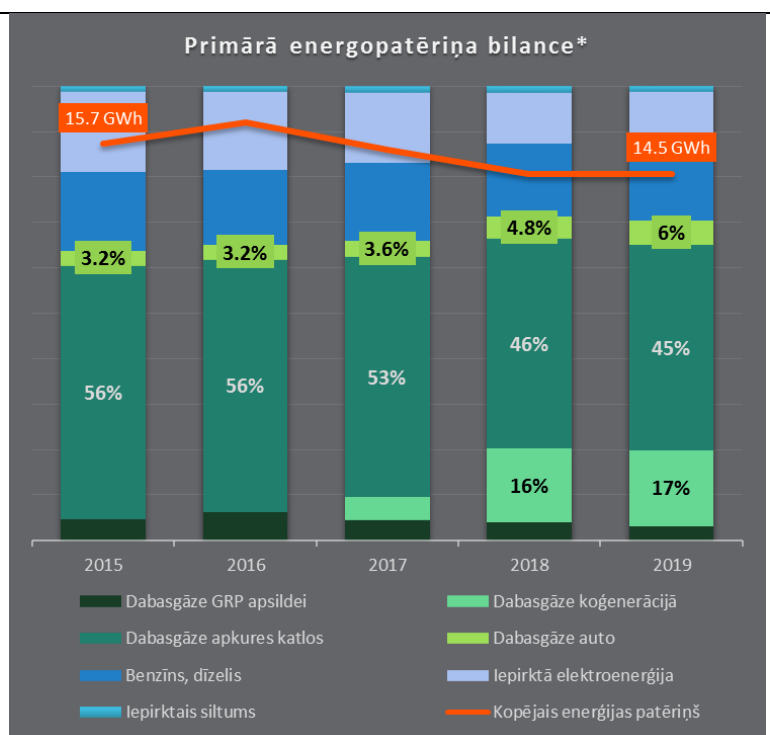
Galvenie indikatori

GASO redz dabasgāzi kā resursu zaļai un finansiāli efektīvai saimniekošanai, tādēļ GASO mērķtiecīgi palielina dabasgāzes izmantošanu GASO vajadzībām.

Vienlaikus GASO veic ieguldījumus arī ēku un iekārtu energoefektivitātē, kas savukārt veicina kopējo patēriņa samazināšanos vai efektivitāti.

Kopējais enerģijas patēriņš kopš 2015. gada ir samazinājies par 8%, tomēr jāņem vērā, ka āra temperatūrai ir liela ietekme uz kopējo patēriņu, un auksta ziema var palielināt energoresursu patēriņu.

Savukārt dabasgāzes īpatsvars kopš 2015. gada ir pieaudzis no 64% līdz 71%, kas ir mērķtiecīga darba rezultāts, ierīkojot koģenerāciju un palielinot ar dabasgāzi darbināmo auto skaitu.

* Aprēķinos līdz 2017. gadam iekļauti tirgotāja un SSO dati. SSO patēriņa īpatsvars 2015.-2017. gadā veidoja vairāk nekā 90%. Primārā energopatēriņa bilancē tiek aprēķināts patērētās enerģijas apjoms, tādēļ koģenerācijas stacijā saražoto elektroenerģiju un siltumenerģiju reprezentē koģenerācijas stacijā patērētais dabasgāzes daudzums.

PRETKORUPCIJA

Princips 10 Uzņēmumam ir jāveic pasākumi pret visām korupcijas formām, tai skaitā pret izspiešanu un kukuļdošanu.

Latvija *Transparency International* veidotajā korupcijas uztveres indeksā 2019. gadā atradās 44. vietā¹⁹, tomēr novērtējuma ziņā Latvija vēl joprojām atrodas tālu no TOP 15 valstīm. Lai arī indekss pēta korupciju publiskajā sektorā, tas tomēr liecina arī par sabiedrības kopējo attieksmi pret korupciju.

GASO neiesaistās kukuļdošanā un pauž aktīvu pozīciju klientiem, sadarbības partneriem un darbiniekiem ar KSA ziņojuma, Darbinieku ētikas kodeksa un Uzņēmējdarbības ētikas kodeksa starpniecību.

GASO piemēro iekšējo normatīvo regulējumu, kas paredz vairāku cilvēku iesaisti lēmumu pieņemšanā, tādējādi samazinot korupcijas riskus iepirkumos un pakalpojumu sniegšanas jomā.

GASO kā vienīgais dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojumu sniedzējs apzinās riskus, kas ir saistīti ar lēmumiem attiecībā uz klientiem nepieciešamās infrastruktūras izbūvi, atļauju došanu u.tml. Tādēļ GASO aktīvi darbojas, lai nepieļautu kukuļdošanu vai izspiešanu uzņēmuma darbinieku saskarsmē ar klientiem, it sevišķi sniedzot tehniskus pakalpojumus.

UZŅĒMUMA KULTŪRA, PROCEDŪRAS UN PASĀKUMI

Kopējais novērtējums

GASO ir ieviestas konkrētas procedūras un prasības, kas būtiski samazina korupcijas riskus. Piemēram, GASO ir ieviests gan Uzņēmējdarbības ētikas kodekss, kas aptver GASO uzvedības noteikumus un prasības sadarbības partneriem, gan Darbinieku ētikas kodekss, kurā ir aprakstītas prasības darbiniekiem.

GASO neiesaistās koruptīvos darījumos un pilnībā tādus nosoda. Vienlaikus GASO nav iesaistījies kādās specifiskās organizācijās vai pasākumos, kas būtu vērsti uz pretkorupcijas pasākumiem, jo GASO strādā regulētā vidē, kur GASO rīcību vērtē ne vien pats uzņēmums, bet arī regulators, sabiedrība un klienti kopumā.

GASO kā sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs attiecībā uz iepirkumiem ievēro Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma prasības, kas paredz iepirkumu izsludināšanas un uzvarētāju izvēles procedūras. Iepirkumi, kas neatbilst likumā noteiktajiem kritērijiem, tiek organizēti saskaņā ar detalizēti izstrādātu iekšējo regulējumu.

GASO neizmanto starpnieku kompāniju pakalpojumus, bet konsultantus un aģentus izmanto skaidriem mērķiem, kas ir definēti savstarpēji noslēgtos līgumos.

¹⁹ Transparency International Corruption Perceptions Index 2019.
<https://www.transparency.org/cpi2018>

Riski

Kopumā potenciālie korupcijas riski ir identificējami divās jomās – sniegtajos pakalpojumos un iepirkumos.

Attiecībā uz dabasgāzes sadales pakalpojumu jomu ir jāņem vērā apstākļi, ka gandrīz visi GASO pamatpakalpojumi no valsts puses ir pilnībā noregulēti, t.sk. nosakot vienotus pakalpojumu tarifus. Līdz ar to pastāv ļoti zemi riski saistībā ar koruptīviem darījumiem tieši pamatpakalpojumu sniegšanas jomā. Vienlaikus pastāv riski tehnisko pakalpojumu sniegšanā, tomēr arī šajā jomā būtiskos lēmumos nav vienpersonisku lēmumu, ir konkrētas pakalpojumu sniegšanas un izmaksu noteikšanas procedūras un dokumentācija un pastāv iekšējie kontroles mehānismi.

Savukārt negodprātīga uzvarētāja izvēle iepirkumos var atstāt negatīvas sekas uz GASO reputāciju, efektivitāti un pakalpojumu cenām, kas savukārt var ietekmēt tarifus. Līdz ar to iepirkumu joma vienmēr ir bijusi detalizēti regulēta, t.sk. Statūtos, un ieviestie pasākumi ievērojami samazina korupcijas riskus.

Mērķi

Nodrošināt caurspīdīgumu, godīgus tarifus, nediskriminējošu rīcību, klientu kvalitatīvu apkalpošanu un labu reputāciju.

Iekšējais normatīvais regulējums

- Statūti.
- Padomes nolikums.
- Valdes reglaments.
- Iepirkumu organizēšanas kārtība.
- Līgumu izstrādāšanas, slēgšanas, izpildes kontroles un glabāšanas kārtība.
- Darbinieku ētikas kodekss.
- Uzņēmējdarbības ētikas kodekss.
- Nemateriālo ieguldījumu un pamatlīdzekļu uzskaites kārtība.
- Saņemto sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtības nolikums.
- Trauksmes celšanas noteikumi.

Pasākumi

2019. gadā veiktie pasākumi

- GASO ir apstiprinājis un ieviesis iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, kura t.sk. paredz iespēju ziņot par korupciju un krāpniecību. Turklāt šo sistēmu var izmantot arī GASO klienti un sadarbības partneri.
- GASO ir uzsācis lietot ārpakalpojuma elektroniskās iepirkumu sistēmu MARCELL, kas tiek izmantota lielākajai daļai iepirkumu. Sistēmas izmantošana nodrošina gan iepirkumu papildus caurspīdīgumu, gan konkursa etapu un informācijas aprites elektronisko kontroli, samazinot riskus nelikumīgi iejaukties iepirkuma procesos.

Iepriekš ieviestie pasākumi

- Statūtos ir noteikts, ka uzņēmumu pārstāv vismaz divi valdes locekļi.

- Statūtos, Padomes nolikumā un Valdes reglamentā ir noteiktas amatpersonas un institūcijas, kuras, balstoties uz iepirkuma līgumcenu, pieņem lēmumu par līgumu noslēgšanu.
- Saimniecisku līgumu slēgšanas procesā vienmēr tiek nodrošināta vairāku personu iesaistīšana.
- Ir izveidotas pastāvīgas un nepastāvīgas iepirkumu komisijas.
- Ir izveidota pastāvīga Nemateriālo ieguldījumu un pamatlīdzekļu norakstīšanas komisija.
- Iepirkumu atklātos konkursus GASO publicē savā interneta mājaslapā un, ja to paredz normatīvie akti, valsts elektroniskajā iepirkumu sistēmā (EIS).
- GASO ir izveidots departaments, kurš tostarp veic pasākumus, lai novēstu korupciju saskarsmē ar klientiem.
- Ieviesta sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība, kas tajā skaitā paredz sūdzību par kukuļošanas un izspiešanas mēģinājumiem, kā arī GASO darbinieku izteiktiem piedāvājumiem vai veiktajām darbībām, kas ir vērstas uz dabasgāzes uzskaites vai norēķinu manipulācijām, reģistrāciju un izskatīšanu.

Galvenie indikatori

	<p>Saņemtās sūdzības</p> <p>2019. gadā nav saņemtas sūdzības par korupciju.</p>
--	--